

Logic, is a science ^{method} that finds forth ~~the~~ ^{the} ~~truth~~ ^{truth} ~~and~~ ^{and} ~~ascertains~~ ^{ascertains} it to
 them.

BREVIUSCULA
INTRODUCTIO

A D

LOGICAM:

Studioſæ JUVENTUTIS

(in Academiâ in primis *Glasguenſi*)

Philosophica Studia auspicanſis

Primis Uſibus accommodata.

Editio Secunda, ab Authore recognita & emendata.

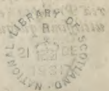

EDINBURGI:

Typis Joannis Mosman & Sociorum, Impensis Jo-
annis Paton Bibliopolæ: Et prostant venales in
Officinâ ejus in Areâ Parliamentariâ. 1722.

No. 91. H. Munsterhay
of the United Secession
Church
Carlton Place

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

L. S.

DE Scopo hujus Opusculi non est opus multis differere: cuius enim facile potest liquere, non aliud hic agi, quam ut brevi & simplice institutione, ad Logicam penitus cognoscendam, atque, ejus beneficio, ad alias scientias feliciter addiscendas, Tyronum animi prepararentur. Hoc intuitu, aliquot abhinc annis, cum Systematum manuscriptorum usus, qui magno Docentium & Discipulorum incommodo, nimis diu obtinuerat, ex Academia nostra exulare inciperet; ne in ipso ingressu studii Philosophici, ingrato & dudum exoso labore Juventus Academica protelaretur, brevi scilicet Introductionem ad Logicam, Typis edendam, curavi: quam nunc demum, prioris Editionis distractis omnibus Exemplaribus, ad incudem denuo revocatam, & variis in partibus castigatam, nonnullis etiam auctam, in gratiam in primis Novitiorum Discipulorum, jam proxime sequuturis docendi vicibus, si Deus dederit, disciplinae meae tradendorum, iterata permitto Editioni.

Utrobique operam dedi, ut non tantum vulearia Praecepta (eorum certe, quae hic tradi solent, utilissima quaeque) Tyronibus propinentur; sed

Eorum rationes, modo, quoad fieri possit, eorum
 captui accommodato, enucleentur; quo ab ipso
 limine assuescant intelligere, non in mera libro-
 rum lectione, imo nec in eorum, quae legunt, in-
 telligentia & recordatione, Philosophiae studium
 consistere; sed in illo praecipue Judicii & Ra-
 tionis exercitio, quo, principiorum evidentia
 perspecta, & Conclusionum ex iis deductarum,
 agnita necessaria consequentia, suis quasi oculis
 verum cernant. Huc facit, quod, praeter morem
 in hujusmodi compendiis plerisque usurpatum,
 non tam verborum, & variarum loquendi for-
 marum, quam variorum, qui iis subsunt, modo-
 rum cogitandi, discrimina, ob oculos habuerim,
 & a discipulis praecipue attendi velim: Huc
 etiam, quod Regularum de Affectionibus Propo-
 sitionum relativis, de legitimis Syllogismorum
 formis, &c. tradi solitarum, breves Demonstra-
 tiones (a plerisque ad ampliorem Tractatum
 remissas) hic loci minime omittendas censuerim;
 praesertim cum haec Regulae (ut de Trigonometricis
 recte observavit Vir Cl. Joannes Harris) faci-
 lius addisci queunt cum Demonstrationibus,
 quam sine iis: Memoriae certe nunquam rectius
 consulitur, quam vocato in subsidium Judicio.

Non tamen hujus Introductionis conscribenda
 finis postulabat, ut de causis & remediis, tum
 Obscuritatis & Confusionis in Ideis, tum Erroris
 in Judiciis; de methodo in veri Investigatione
 & Demonstratione observanda; de variis Argu-
 mentorum generibus, ad varias rerum cognos-
 endarum naturas adaptandis, & similibus; quae par-
 tem Logicae faciunt longe utilissimam, aequae ac
 pul-

pulcherrimam, & quibus idcirco in uberiore Logica institutione, præcipue est immorandum, specialius quidquam hic dicerem: ad ~~sc.~~ ^{sc. ista} suo loco discenda, satis parati accedant Tyrõnes, elementari hac, de Propositionum & Syllogismorum formis, Doctrina prius instructi; quam qui temnunt, aut prætereundam suadent, eos Juventutis, in quibuscunque scientiis addiscendis, profectui pessime consulere, res ipsa probat.

In Notulis equidem, quas hic illic obiter subjunxi, varia reperiuntur, (præcipue ad n. 71, 156, 161, 172, 178.) quæ videri possunt difficiliõris & subtilioris indaginis, quam ut Tyronibus in hac prima Institutione inculcari debeant: Ea idcirco ad notas retuli, in gratiam præcipue provectorum, quibus per ea præbetur occasio, quedam subsolviendi, quibus technica hæc Logica pars, magis quam hætenus, excoli posset; & quæ, si forte ad Praxin minus utilia judicarentur, (quod ἀποτομῶς pronunciare nolim) tamen, ob ipsam Theoriæ Elegantiam, Mathematicis Ingeniis haud prorsus displicerent.

Addidi in ultimo capite, Doctrinam de Praxi Logica; non quod eam putem, cum præcedentibus, in ipso studii Philosophici initio statim inculcandam; sed quod ea, ad certa exercitia, quæ Academicis suo loco sunt præscribenda, sit utilis; nec tamen in aliis libris, qui in omnium hodie manibus teruntur, reperienda: de hac interim parte minus quam de cæteris sollicitus, ea quæ ab aliis tradita præcipue placebant, paucis tantum mutatis vel additis, securius exscripsi.

Quod ad Emendationes in hac nova editione factas, earum pleraque huc collineant, ut præcipua quæque Doctrinae capita, Tyronibus, ad quemvis oculi ætatem, obvia magis atque conspiciua reddantur; quo ab iis vestigia sua relegentibus, facilius notari, ac Memoriae imprimi queant.

Vale, Lector, & opellam Juventutis utilitati unice datam, boni consule; cujus (ut egregii cujusdam Viri verbis utar) meritò tantus esse favor debet, ut, in ejusdem gratiam suscepta opera, etiam ingenii & splendoris non capax, nemine indigna sit judicanda.

Coll. Glasg. Oâ. i.

1722.

G. C.

ERRATA, quæ ob necessariam Auctoris absentiam irreperunt, paucula, sic corrigat æquus Lector.

Pag. 11. l. 14, 15. lege *Technologematibus*. Pag. 14. l. 24. lege n. 44. P. 19. in Notâ. l. 8. lege *Vulgo*. P. 20. in Notâ, lin. penult. lege *procedant. que, &c.* P. 27. in Notâ, l. ult. lege *Notâ*. P. 34. l. 27. lege *intermixta*. P. 36. l. 15. pro *Sectione*, lege *Capite*, & adde n. 41, 42, 44, 46. 47. Pag. 37. l. 25. lege *substituerit*. P. 59. l. 72. lege *obversantur*.

BREVI-

BREVIUSCULA
INTRODUCTIO

AD

LOGICAM.

LOGICA, est *Scientia, quæ Veri cognoscendi, ejusque aliis exponendi, rationem commonstrat.* Cum itaque solo judicandi actu, si proprie loquamur, verum attingere, aut ab eo deviare, dici possimus; manifestum est, in ea Disciplina hoc præcipue spectari, ut vera, & quousque fieri potest, certa, de iis quæ cuique sunt cognoscenda, formentur Judicia. Quia tamen, ad Judicium quodlibet de rebus ferendum, prævia requiritur earum Apprehensio; & quia, ab hujus rectitudine, haud parum, illius, tum Veritas, tum Certitudo, pendet; duo fere sunt cogitandi modi, qui specialem Logicæ directionem postulant, *Apprehensio, sc. & Judicium.*

A

CAPUT

CAPUT I.

De Apprehensione.

§ I. De Natura Apprehensionis. De Idea, ejusque Comprehensione & Extensione.

3 APPREHENSIO, est *Actus Mentis*, quo rem nude percipit, five de eâ simpliciter cogitat, nec affirmans de eâ, nec negans, nec appetens eam, nec fugiens. Rei in mente repræsentamen, cujus beneficio percipitur, 4 vocatur IDEA (a).

5 Res, quæ per Ideam menti repræsentatur, illius *Objectum* dicitur.

Vocabulum denique, aut vocabulorum complexio, quæ idea, vel objectum, ut per eam repræsentatum, significatur (ut *Triangulum*, *Vir bonus*, &c.) dici solet (quam ob causam, dicetur infra, * n. 38.) *Terminus*; sed, distinctionis causa, *Vocalis*; cum ipsa Idea dicatur quandoque *Terminus mentalis*; ut & res repræsentata, nonnunquam, *Terminus objectivus*.

7 Ideæ præcipuè distinguuntur (ut alias earum differentias hic non attingam) vel ratione *Comprehensionis*, id est, unius vel plurium repræsentaminum quæ in se includunt; vel ratione

(a) Quomodo Idea ad ipsum apprehendendi actum se habeat, curiosius inquirere, non est Logici sed Pneumatici Fori: quæ interim de Ideis in Logica tradi solent, haud incommodo sensu de utrovis possunt intelligi.

ratione *Extensionis*, id est, unius vel plurium
objectorum quæ repræsentant.

Priore respectu, Idea vel est *Simplex*, vel 8
Complexa. *Simplex Idea* est, quæ in plures
diversas Ideas resolvi nequit; cujusmodi
sunt Ideæ, *Entis*, *Potentie*, *Cogitationis*, 9
&c. *Complexa* contra, quæ comprehendit plu-
res diversas ideas, in quas resolvi potest;
qualis est, *Idea Spiritus*, id est, *Rei poten-*
tis cogitare.

Posteriore respectu, Idea vel est *Singularis*,
vel *Universalis*. *Idea singularis* est, quæ 10
unum solum objectum directe (b) repræsen-
tat; ita ut singulis plurium vere tribui non
possit: cujusmodi sunt Ideæ, *Alexandri*, *Bu-*
cephali, *hujus Arboris*, &c. *Universalis* 11
contra est, quæ plura directa objecta repræ-
sentat indiscriminatim; ita ut singulis eorum
vere possit applicari: quales sunt Ideæ, *Homi-*
nis, *Equi*, *Arboris*, &c.

Hic notandum est, Ideas, e singularibus,
vel minus universalibus, fieri universaliores,
ope *Abstractionis*; qua, prioris comprehen- 12
sionis aliqua parte amissa, evadunt simplici-
ores: easdem contra, ex universalibus fieri sin-
gulares, vel minus universales, per *Composi-*
tionem; qua, sciz. adjecta aliqua idea ad ea-

A 2

rum

(b) Dico, *directe*, quia singularis Idea, potest repræ-
sentare unam rem, ut conflatam ex pluribus, vel alio
modo relatam ad plura; de quibus tamen singulis,
non potest in recto, sed in obliquo tantum casu, præ-
dicari. Vide infra dicenda de Propositione.

rum comprehensionem, evadunt complexiores.

Si ex idea *Hominiſ*, Ex. gr. id eſt, *Animalis rationalis*, rejiciatur idea *rationalis*, reſtabit Idea *Animalis*, ſimplicior, ſed ſimul univerſalior.

Si contra, eidem Ideæ *Hominiſ*, adjiciatur conſideratio Regionis in qua quis erat natus, vel alterius cujuſlibet circumſtantię, aut qualitatis, formabuntur Ideæ, *Hominiſ Scoti, Angli, Docti, Probi*, alięve ſimiles, complexiores quidem, ſed minus univerſales.

13 Hinc nata eſt vulgaris illa Regula de Ideis ſubordinatis, *Quo major eſt Comprehenſio, eo minorem eſſe Extenſionem, & contra.* Atque ejuſmodi Scalę, in quibus Idea quęque ſuperior, eſt ſimplicior, ac univerſalior; quęque vero inferiores, ſunt complexiores, minusque univerſales; vocantur vulgo *Categorię*, ſive *Prędicamenta*.

§ II. *De Diſiſione, tanquam evolutione Extenſionis Ideę univerſalis.*

14 EXTENSIO Ideę univerſalis evolvitur per *DIVISIONEM*; quo nomine hic intelligitur, *Specialis Enumeratio idearum, tota ſua extenſione differentium, quibus date univerſalis ideę extenſio, ad amuſſim exhauritur.* Sic *Animal* dividitur in *Hominem & Brutum*; *Brutum* ruruſ in *Quadrupedes, Volucres, Piſces & Reptilia*. Idea univerſalior, quę dividitur, vocatur hic *Totum*; Ideę

Ideæ vero minus universales, in quas dividitur, appellantur *Partes*.

Ab hac autem, de qua diximus, *Ideæ universalis divisione*, plurimum differt *Divisio Rei*; quæ est, *Specialis enumeratio rerum totaliter diversarum, quibus datæ alicujus rei compositæ constitutio absolvitur*: quo pacto *Homo* dividitur in *Animam & Corpus*; & hoc rursus in varia membra. 15

Ad utrumque genus pertinent, sed diverso sensu, ex allatis definitionibus facile intelligendo, datæ maxime necessariæ, quæ vulgo inculcari solent,

R E G U L Æ.

I. *Partes debent inter se opponi.* 16

II. *Partes simul sumptæ debent esse æquales Toti.* 17

§ III. *De Definitione, tanquam evolutione Comprehensionis Ideæ complexæ.*

SICUT universalis ideæ *Extensio*, per *Divisionem*; ita complexæ cujusvis ideæ *Comprehensio*, per *DEFINITIONEM* evoluitur: quæ hic nobis est, *Oratio explicans ideam complexam, dato nomini respondentem, per plures voces conjunctas, quibus significantur & simpliciores ideæ illam constituentes, & ordo quo ad eam constituendam concurrunt.* 18

Definitionis usus inde oritur; non quòd quisquam, dum complexam ideam menti habet obversantem, possit simul ejus comprehensionis (quemadmodum *Extensionis* quidem 19

dem potest) non esse conscius; sed quod, cum Ideæ satis complexæ, simplicibus vocabulis, ob sermonis compendium, notari soleant; eveniat sæpiuscule, vel alios non intelligere, quid nos per hanc aut illam dictionem significatum velimus; vel etiam nos ipsos non satis accurate reflectere, ut eidem vocabulo, eandem determinatam ideam, in mente perpetuo alligemus.

Utrique huic incommodo, obviam itur per
 20 *Definitionem*; quâ propositi nominis significatio, tum aliis declaratur, tum apud nos ipsos certius determinatur; dum illos moneamus, simulque nostræ ipsorum memoriæ mandamus, eandem simplici isti nomini subesse ideam complexam, quæ per plures voces in definitione luculentius explicatur. Ita, V. G. *Spiritus* definitur, quod sit, *Substantia cogitans*; *Virtus*, quod sit, *Habitus inclinans ad actus moraliter bonos* (c).

Ex his patet, ut definitio eum cui adhibetur usum præstet, hoc est, ut Ideam dicto nomini respondentem determinet, omnino prius intel-

(c) Si quis dixerit, Definitionem hic a nobis explicatam, esse *Idealem* duntaxat, vel potius *Nominalem*; non ideo necessarium ducam, aliam ab hac diversam, *Definitionem Realem* inculcare; donec *Reales* rerum *Essentias*, ab *Idealibus* seu *Nominalibus* *Essentiis* diverſas, explicare novero. Nec dubito, quin omnibus *Disciplinis* multo rectius consultum foret, si cujuscunque generis *Scriptores*, *Mathematicorum* hac in parte *æmuli* imitati, nullam usquam adferrent definitionem, quam nollent pro ipso nomine substitui.

intelligi debere, quæ idea per ipsa definitionis verba exprimitur. Ad cuius rei intelligentiam cum spectet, & simpliciores ideas, variis vocabulis definitionem ingredientibus alligatas, nosse, & illarum habitudinem, quæ horum constructione exprimitur, percipere; ita formanda est definitio, ut horum utrumque magis sit in promptu, quam est, absque definitionis subsidio, intelligentia significationis Nominis, cui definitio applicatur.

Atque hoc ipsum est quod innuit palmaria, & ferme unice necessaria definiendi Regula,
Definitio debet esse clarior definito.

Salva autem perspicuitate, *Eo melior censetur Definitio, quobrevior est,* atque adeo memoria minus onerosa: Quapropter non solum vitandæ sunt omnes voces superflue (quales sunt, quarum significatio in aliis definitionis partibus satis includitur, nisi quatenus grammaticæ constructionis ratio eas interponi exigat) sed insuper, quo definitio vocabulis constet quam paucissimis, assumenda sunt ista, quæ significant, ideas proxime simpliciores eâ ipsa, quæ definienda proponebatur; in primis vero unum (si inveniri possit) quod significat ideam, in serie categorica proxime superiorem: Hæc autem idea, una cum nomine quo significatur, vocari solet *Genus*; ut in *Spiritus* definitione paulo ante adducta, *Substantia*: Quicquid vero ei limitandæ in definitione additur, nuncupatur *Differentia*; ut in eadem definitione, *Cogitans*. Atque respectu

respectu harum partium, integra idea complexa, una cum vocabulo quo ea significatur, dicitur *Species*; sed, harum quidem respectu,
 25 *Subjicibilis*: Quod si vero nullam aliam universalem classem sibi subjectam habeat, cujus sit genus; dicitur, singularium respectu,
 26 *Species predicibilis*.

C A P U T II.

De Judicio in Genere, deque Judicio immediato in Specie.

§ I. *De Natura Judicii; deque Judicii immediati & mediati Discrimine.*

27 **J**UDICIUM est, *Actus Mentis, quo de duabus ideis, inter se collatis, fert sententiam*; quò sc. ad Identitatem attinet, vel Diversitatem, objectorum per eas representatorum.

Cum vero ista idearum inter se collatarum habitudo, vel ex immediata ipsarum juxta positione (citra tertie cujuslibet interventum) vel beneficio unius pluriumve idearum intermediarum, quibuscum utraque propositarum idearum confertur, innotescat; Judicium, aliud est *Immediatum*, quo fertur sententia, de ideis immediate inter se collatis;
 28 aliud *Mediatum*, quo fertur sententia de
 29 ideis

idèis inter se collatis, per interventum alieujus tertix, vel etiam plurium, debito ordine inter se dispositarum.

Judicium mediatum, alio nomine, dicitur ³⁰ *Discursus*; unum enim idemque est, unam mentis sententiam ex aliis deducere; atque unam ferre propter alias, sive intuitu aliarum: Sicut igitur sub *Judicii* nomine, de *Discursu*, tanquam unâ ejus specie, est agendum; ita de *Judicio* in genere quæ in hoc Capite dicuntur, ipsi etiam *Discursui*, quatenus hic duarum extremarum *Idearum* habitudinem respicit, convenire sunt intelligenda.

§ II. *De Propositione affirmante, negante; utriusque subjecto, predicato.*

IN uno quovis *Judicio*, præcipuè spectari solet, quid per illud definiatur, sive quæ duabus datis ideis habitudo intercedere statuat: unde hoc sæpe verbis enunciamus, dum non significamus, utrùm immediatè an mediatè, ista *Idearum* habitudo nobis innotescat, multò minùs cujus medii beneficio.

Oratio autem, qua significatur *Judicium* ³¹ præcise consideratum, quatenus duarum datarum idearum habitudinem definit (1), di-

B

citur

(1) Quippe *Oratio* quæ exprimit *Judicium* mediarum, quâ tale, non est mera *Propositio*, sed *Argumentatio*: nec tamen satis commodè ad *Orationes* *Judicia* immediata exprimentes, *Propositionis* nomen restringitur; cum reclamet obvius & omnibus receptus hujus *Vocabuli* usus.

citur vulgò PROPOSITIO; sed, distinctio-
 nis causa, *Vocalis*: Ipse enim judicandi actus
 (præcisè, ut dixi, consideratus, atque adeò
 quousque Propositione vocali significatur) dici
 32 etiam consuevit *Propositio*, sed *Mentalis*.
 Qui posterior vocis usus, licet minùs forte
 proprius, nec vulgaribus Logicis adeò fre-
 quentatus, in sequentibus in primis est spe-
 ctandus: Quæ enim de Propositione, & vulgò
 traduntur, & nobis infra sunt tradenda, ple-
 raque ipsi Judicio, sive Propositioni mentali,
 præcipue & primario conveniunt; Propositio-
 ni vocali tantum secundario, quatenus hæc il-
 lius est signum: paucula quæ ad Vocalem
 præcipue pertinent, res ipsa satis indicabit.

Propositio, ratione *Formæ*, seu (ut nonnul-
 lis dicitur) *Qualitatis Internæ*, dividitur in
Affirmantem & *Negantem*. Mens enim in
 judicando fert sententiam de duabus ideis,
 33 vel eas copulando, tanquam inter se conve-
 nientes, id est, tanquam ejusdem objecti re-
 præsentationes, quæ Propositio dicitur *Affir-
 mans*; ut, *Mens humana est immortalis*:
 vel eas ab invicem separando, tanquam dis-
 crepantes inter se, id est, tanquam non ejus-
 dem objecti præsentationes; quæ Proposi-
 34 tio dicitur *Negans*; ut, *Mens humana non
 est materialis*.

Hic notandum est, e duabus ideis, de qua-
 rum habitudine, mens in judicando fert sen-
 tentiam, unam esse quasi substratam (utpote
 ad quam advocatur altera, ut cum eo confa-
 35 ratur) & appellari vulgò *Subiectum*; aliam
 esse

esse quasi Accessoriam (ut quæ cum priori illa conferenda arcesitur) & dici solere *Prædicatum* : sic in utraque Propositione supra assignata, *Mens humana* est subjectum ; in affirmante, prædicatum est *Immortalis*, in negante, *Materialis* : Quod si *Subjecti* & *Prædicati* diversæ notiones explicatione hic allata non satis discriminari videantur ; certe ex utriusque proprietatibus modo assignandis, discrimen (in illis saltem Propositionibus, in quibus est alicujus momenti) aperte satis intelligetur.

Hic interim notamus, appellationes *Subjecti* & *Prædicati* (quod in omnibus ferè Technomologematibus Logicis usu venit) non tantum ipsis ideis, quæ inter se conferuntur, sed & analogicè, vocabulis, quibus istæ ideæ significantur, tribui solere ; ita tamen ut tollendæ ambiguitatis causa (quod de *Termini* & *Propositionis* nominibus supra notavimus) addi possint Epitheta *re Mentalis* & *Vocalis*.

Notandum porro, & Subjectum & Prædicatum, uno nomine appellari vulgo, *Terminos* Propositionis ; & quidem *Mentales*, aut *Vocales*, prout de ipsis ideis agitur, aut de vocabulis quibus significantur. Istius autem Appellationis ratio est, quod in propositionis vocalis forma simplicissima & maximè regulari, primum locum occupet subjectum, & prædicatum, ultimum : His autem interponitur verbum substantivum, sive purum, sive negatione affectum ; quod vulgo dicitur *Copula* ; quodque ipsum affirmandi aut negandi

actum directius significat. Ut autem hæ partes non raro inter se transponuntur, ita
 40 sæpissime usu venit, ut *Copula* eodem verbo includatur cum Prædicato ; ut *Petrus legit*, id est, *est legens*.

41 *Prædicatum Propositionis negantis semper sumitur in tota sua latitudine*, id est, pro omnibus Objectis, quæ repræsentare potest, ita ut unumquodque eorum negetur esse idem, ac est illud quod repræsentatur per subjectum : Ex, gr. in prius memorata propositione negante, *Mens humana non est materialis* ; negatur *Mens humana* esse eadem cum ulla (id est, asseritur esse diversa ab omni) re materiali ; five cælesti, five terrestri ; five tenuiore, five crassiore ; five animata, five inanimata.

42 *Prædicatum vero Propositionis affirmantis, si sit idsa universalis, non sumitur in tota sua latitudine, saltem positive* (ut unumquodque eorum, quæ per illud repræsentantur, affirmetur esse idem cum eo quod repræsentatur per subjectum.) *sed pro aliqua tantum parte sue extensionis*, id est, pro uno aut quibusdam objectorum, quæ repræsentare potest : in prædicta, Ex. gr. Propositione affirmante, *Mens humana est immortalis* ; affirmatur *mens humana* esse eadem cum aliqua re immortalis, non vero cum omni : Neque enim asseritur, *Mentem humanam* esse idem quid, cum *DEO, & ANGELIS*, qui sunt etiam immortales.

Quinetiam, si contingat Terminos Propositionis affirmantis esse *recipros* (id est, sub-
jectum & prædicatum æque latè patere) non
tamen ista reciprocatio in ipsa propositione
affirmatur; unde nec in talibus quidem præ-
dicatum distribuitur, siue positive sumitur
pro singulis suis objectis (a).

Quod vero diximus de prædicato pro-
positionis affirmantis particulariter accipien-
do, ad solas ideas universales pertinet: *Singu-*
laris enim Idea, cum extensionem habeat
indivisibilem, *sumitur ubique in tota sua*
latitudine.

§ III. De Propositione Universali, Parti-
culari; Vera, Falsa.

UTCUNQUE Prædicatum propositio-
nis negantis sumatur semper universaliter,
prædicatum vero affirmantis (si sit idea uni-
versalis) semper particulariter; Subjectum
tamen ad has Regulas non adstringitur, sed
in utroque genere, aliquando sumitur in tota
sua latitudine, aliquando in ejus parte dun-
taxat: Atque hinc nascitur *Secunda Proposi-*
tionum Divisio, qua distinguuntur, ratione
Quantitatis, in *Universales & Particu-*
lares.

Propo-

(a) Aliud igitur est, licet hæc duo Logici plerum-
que confuderint, Terminum universalem *distribui*;
aliud, eum *non restringi*: imò posterius etiam Propo-
sitionis particularis subjecto convenit, quando ea sal-
vâ veritate reddi posset universalis.

- 46 *Propositio universalis, est, cujus subjectum positive sumitur in tota sua latitudine; ita ut Prædicatum affirmetur, vel negetur, de omnibus & singulis objectis, per subjectum representatis; Ex. gr. Omnis res cogitans est immortalis; Nulla res cogitans est materialis.*
- 47 *Propositio particularis, est, cujus subjectum in parte tantum sua latitudinis accipitur; ita ut non afferatur, rem ita se habere in omnibus & singulis rebus, per subjectum representatis. Ex. gr. Aliqua res cogitans est unita corpori; Aliqua res cogitans non est unita corpori.*

48 *Quæ sint vulgares Universalitatis & Particularitatis Notæ, omnibus satis constat. Quod si vero, nulla subjecto apponatur Nota quantitatis, propositio censenda est universalis; ut Homo est Animal Disciplinae capax; licet tales vulgo dicantur Indefinitæ (b).*

49 *Propositiones etiam Singulares, id est, quarum Subjectum est Terminus singularis, ut Petrus est doctus, annumerandæ sunt universalibus, propter rationem, n. 4. insinuatam. Unde intelligimus, Universalis, ubi de Propositionibus est sermo, non opponi Singulare, sed tantum Particulare; sicut contra, Universalis, ubi de Ideis, aut Terminis, extra Propositionem,*

(b) Aliquando non tantum Propositiones indefinitæ, sed & illæ quæ expressam habent Universalitatis notam, sunt moraliter duntaxat intelligendæ: ut, *Omnes Homines quæ sua sunt curant.*

sitionem, est sermo, non opponitur *Particulare*, sed solum *Singulare*.

Cum igitur Propositio, ratione *Qualitatis*, dividatur in duas classes, nec non in totidem ratione *Quantitatis*; propter quatuor Qualitatis & Quantitatis combinationes possibiles, exsurgunt *quatuor propositionum Classes*; 50
 nempe *Universales Affirmantes*, quarum Subjectum sumitur universaliter, Prædicatum vero particulariter; *Universales Negantes*, 52
 quarum tum Subjectum, tum Prædicatum, sumitur universaliter; *Particulares Affirmantes*, 53
 quarum & Subjectum & Prædicatum sumitur particulariter; & denique *Particulares Negantes*, 54
 quarum subjectum sumitur particulariter, & prædicatum universaliter. Quatuor istas propositionum classes (quarum exempla paulò superius videre est) eo, quo jam recensuimus, ordine, notant vulgò Logici quatuor hisce vocalibus, *A. E. I. O.* juxta tritum illud Distichon.

Afferit A, Negat E, verum totaliter ambe; 55
Afferit I, Negat O, sed particulariter ambo.
 cujus Artificii usus infra patebit.

Ex dictis liquet, in Propositionibus universalibus negantibus, & particularibus affirmantibus, parum interesse, utram idearum inter se collatarum, dixeris esse subjectum, vel prædicatum; in universalibus vero affirmantibus, & particularibus negantibus, Subjectum & Prædicatum esse dignoscenda, per Notas, n.

41; 42, 46; 47. assignatas : id est, in illis; ideam quæ universaliter sumitur, in his vero, eam quæ sumitur particulariter, esse subiectum, & alteram esse prædicatum.

- 57 Notabilis quoque est *Tertia* Propositionum divisio, qua distinguuntur, ratione *Materia*, id est, rerum circa quas versantur (vel, ut aliis placet, ratione *Qualitatis externæ*) in *Veras* & *Falsas*; vel enim res istæ ita se habent, quemadmodum asserit propositio, quo casu hæc dicitur *Vera*; vel secus se habent, eaque dicitur *Falsa*: Specialiùs, Propositio
- 58 affirmans est vera, si idearum copulatarum
- 59 objecta, hic & nunc per eas repræsentata, sint eadem; falsa, si non sint. Propositio contra negans vera est, si idearum separatarum objecta, hic & nunc per eas repræsentata, non sint eadem; falsa, si sint.

§ IV. *De Propositionum Affectionibus relativis.*

EX his via sternitur *ad relativas Propositionum proprietates* breviter explicandas: quo nomine præcipuè censerentur certæ habitudines Propositionum, eisdem terminos habentium; sed quantitate, situ Terminorum, vel qualitate, differentium; quas certæ etiam inter unius & alterius veritatem, aut falsitatem, connexiones comitantur. Tres vulgò numerantur, *Subalternatio*, *Conversio*, & *Oppositio*: in quarum illâ & istâ, cum eadem duarum Propositionum servetur qualitas, spectatur

Statatur connexio Veritatis cum Veritate, aut Falsitatis cum Falsitate; in hac verò, ob mutatam Qualitatem, connexio Veritatis cum Falsitate, aut Falsitatis cum Veritate.

De Subalternatione.

Propositiones, eisdem Terminos, eodem modo fitos, eandemque Qualitatem, habentes, sed diversam Quantitatem, appellantur Sub- 61
alternæ: ut, Omnis Res cogitans est immortalis, Aliqua Res cogitans est immortalis: Nulla Res cogitans est materialis, Aliqua Res cogitans non est materialis.

Atque cum constet, Ideam quamlibet universalem particulariter sumptam, sub seipsâ universaliter acceptâ contineri; non vice versa (unde & in Subalternis, Propositio universalis dicitur *Subalternans*, particularis *Subalternata*) hinc fluunt

SUBALTERNARUM REGULÆ.

I. *Si Propositio universalis sit vera, particularis est etiam vera: atque adeo, si hæc sit falsa, multo magis illa est falsa.* 62

II. *Ex eo quod particularis sit vera, non sequitur, vi formæ, universalem esse veram; nec ex eo quod hæc sit falsa, illam esse falsam.* 63

De Conversione.

Cum porrò, omnis Identitas, ut & omnis Diversitas, sit mutua; *Transpositio Terminorum, qua neutrius Termini extensio augetur, quæque vulgò dicitur Conversio, Propositionis* 64
Veritatem labefactare non potest: adeoque, si Propositio data, quæ Convertenda appellatur, sit vera; Propositio convertens, ea sc.

in quam illa, secundum legem modò dictam, convertitur, erit etiam vera.

Atqui, Extensio Termini, dum non auge-
 65 tur, potest vel eadem manere, vel minui :
 hinc Conversio Propositionum, vel est *Sim-*
plex, in quâ eadem utriusque Termini ser-
 66 vatur Extensio (c); vel per *Accidens*, in quâ
 alterius Termini Extensio minuitur.

Conversionem simplicem admittunt, Pro-
 positiones, in quibus Subjectum & Prædica-
 tum eodem modo sumuntur : hoc est, *Uni-*
 67 *versales Negantes* ; in quibus utrumque su-
 mitur universaliter ; ut, *Nulla materia est*
res cogitans, Nulla res cogitans est materia :
 & *Particulares Affirmantes*; in quibus utrum-
 68 que sumitur particulariter ; ut, *Aliqua res*
cogitans est unita Corpori, Aliquid unitum
Corpori est res cogitans. Atque hæc Con-
 versio est reciproca ; id est, Propositio per
 hanc conversionem emergens, in primò datam
 rectè vicissim convertitur ; ut per se patet.

69 *Universales Affirmantes, quarum Subje-*
ctum est Terminus universalis, Conversio-
 nem simplicem non admittunt ; quia Ter-
 minus qui in Subjecto convertendæ distribui-
 tur, in Prædicato convertentis sumitur tan-
 tum particulariter, per n. 42. & cum Ter-
 minus qui in Prædicato convertendæ particu-
 lariter

(c) Non ignoro aliter vulgò definiri Conversio-
 nem simplicem : sed hæc distinguendi ratio, vide-
 bitur, ritè attendentibus, ni fallor, multò con-
 cinnior.

lariter sumebatur, non possit in Subiecto convertentis distribui; hæc, per *Accidens tantum convertuntur*, in eas quæ ex particularium, iis subalternatarum, simplice Conversione emergerent; quapropter per reciprocam Conversionem restitui non possunt: ut, *Omnis Spiritus est Substantia, Aliqua Substantia est Spiritus*. Sed & *Universales Negantes*, 70 cum simpliciter convertantur in universales ejusdem Qualitatis; *converti etiam possunt per Accidens*, juxta *primam Subalternationis Regulam*, in particulares iis subalternatas.

Ipsæ verò *Particulares Negantes*, nullam, 71 saltem quæ communi loquendi modo congruit, *admittunt Conversionem*: quia Terminus qui in Subiecto convertendæ sumebatur particulariter, in Prædicato Convertentis, per n. 41. distribueretur, contra n. 64. (d.)

C 2

De

(d) Præter Conversionem propriè sic dictam, quam n. 64. definivimus; datur etiam *Conversio Obliqua*, sive *Relativa*; quâ, dum relativa idea, quæ erat principalis pars Prædicati, in suam Correlativam vertitur, Terminus, qui obliquè connotatus fuerat in Prædicato, evadit Subiectum, & prius Subiectum evadit obliqua pars Prædicati; ut *Alexander erat Filius Philippi*, *Er. Philippus erat Pater Alexandri*. Datur etiam, vulgò Logicorum decantata, *Conversio per Contrapositionem*; quâ Propositionis Termini in sui mutuo negationes permutantur; quæque habet locum in universalibus affirmantibus, & particularibus negantibus, iis sc. generibus quæ simplicem Conversionem renuunt: ut, *Omnis Vir bonus est amans Patriam*; *Er. quisquis non est*

De Oppositione.

72 Quòd si dua Propositiones, idem Subj-
 etum idemque Prædicatum habeant, sed di-
 versam Qualitatem, dicuntur, latiore saltem
 sensu, *Opposita*.

In his, simplicissima species est, *Propositi-
 onum singularium*, quarum una affirmat, al-
 tera negat, idem Prædicatum de eodem Sub-
 jecto singulari: ut, *Petrus est doctus, Petrus
 non est doctus*. Hic, cum per singulare Sub-
 jectum, una eademque res utrobique repræ-
 sentetur; cui Prædicatum vel convenit, vel
 non convenit; nec potest simul convenire, &
 non convenire; harum semper una est vera,
 73 & altera falsa.

74 Sed & æque *immediata Oppositio* interve-
 nit, duabus Propositionibus, quarum altera
 affirmat, altera negat, idem Prædicatum de
 eodem Subjeto *universali*, in alterâ *univer-
 saliter*, in alterâ *particulariter* accepto: ut,
*Omnis Homo est doctus, Aliquis Homo non
 est doctus; Nullus Homo est doctus, Aliquis
 Homo est doctus*. Nam & in his, quod unam
 reddit

amat Patria, non est Vir bonus. &c. At *Contrapositio*,
 sub quâ continetur (per n. 86.) & ista *Conditionali-
 um Conversio*, quâ, ex *Negatione Consequentis* se-
 qui dicitur *Negatio Antecedentis* (exempla vide supra
 in *Regulis Subalternarum*) est reverâ unus *Casus Am-
 plificationis*; de qua vide notam ad n. 154. sed tum in
Amplificatione, tum in *Conversione obliquâ*, ut rectè
 procedant quæ sint observanda; non est hujus loci
 tutius enarrare.

reddit veram, id ipsum præcisè alteram constituit falsam, & vice versâ. Quæ autem ita se habent, vocantur *Contradictentes*, de quibus 75 obvia pariter & recepta est

R E G U L A.

*Contradictentes nec possunt esse simul vera, 76
nec simul falsa.*

Si verò *Terminus universalis*, qui utriusque *Oppositarum* est *Subjectum*, sumatur *in utraque universaliter*; ut, *Omnis Homo est doctus*, *Nullus Homo est doctus*; Propositiones dicuntur *Contrariae*.

Harum si una sit vera; falsa est, per *Reg. Contrad.* particularis ei contradicens; & consequenter magis falsa, per 1 *Reg. Subalter.* universalis cui hæc subalternatur; quæ universalis cum primo datæ sit contraria;

77

I. *Contrariae non possunt esse simul vera. 78*

At unius contrariarum falsitas, per *Reg. Contrad.* nihil amplius infert, quam infert veritas particularis ei contradicentis; hæc autem, per 2 *Reg. Subalter.* non infert veritatem universalis subalternantis, quæ primo-datæ est contraria: Itaque,

II. *Contrariae possunt esse simul falsa. 79*

Patet interim, *Propositiones*, quarum una 80
affirmat, altera *negat*, idem *Prædicatum*, de eodem *Subjecto*, in altera, vel utraque, in tota

ta

ta sua latitudine accepto, non posse esse simul veras: nec mirum, cum enim Subjectum, in alterâ pro omnibus suis Objectis acceptum, sumatur utrobique pro aliquo saltem eodem Objecto; patet, in his idem affirmari & negari de eadem re; in quo omnis vera Oppositio, seu Veritatis inconsistentia, sita est.

Si contrâ, *Subjectum universale, cui idem prædicatum tribuitur & negatur, sumatur in utraque Propositione particulariter; ut, Aliquis Homo est doctus, Aliquis Homo non est doctus; quales Propositiones vocantur Subcontrariæ; cum Subjectum ita sumptum, intelligi possit, in duabus Propositionibus, de Objectis planè diversis (quo in casu Prædicatum non affirmatur & negatur de eadem re) patet, has Propositiones non esse verè & propriè oppositas, hoc est, sui mutuò Veritatem, vi formæ, non destruere. Imò, Veritas unius infert tantùm falsitatem universalis ei contradicentis; cujus falsitas, per 2 Reg. Subalt. non infert falsitatem particularis ei subalternatæ, atque primò datæ subcontrariæ. Itaque,*

82 I. *Subcontrariæ possunt esse simul veræ.*

At si altera earum ponatur falsa; vera est, per Reg. *Contradict.* Universalis ei contradicens: unde per 1 Reg. *Subalt.* vera est huic Subalternata particularis, quæ primò datæ est Subcontraria. Igitur,

II. *Sub-*

II. *Subcontraria non possunt esse simul* 83
falsa.

§ V. *De Propositionibus Compositis, Complexis, &c.*

PRÆTER hanc, quam hucusque sup-
posuimus, simplicem & regularem propositi-
onum formam; plures aliæ a Logicis recen-
seri solent, atque inde designatæ totidem di-
versæ propositionum classes, quas *Compositas*,
aut *Complexas*, vocant: quæ tamen omnes,
vel 1. sunt ejusmodi, ut *quæque earum non* 84
sit una Propositio, sive unum Judicium in
Mente, sed plura, una oratione junctim pro-
lata: vel 2. re ipsa sunt in Mente simplices
Propositiones (licet Terminis constantes
paulò complexioribus) queis unum Prædi-
catum de uno Subjecto affirmatur, vel nega-
tur; *sed quæ crypticis quibusdam formulis*
(in quibus verum Subjectum & verum Præ-
dicatum non ita liquidò se produnt) *ob ser-*
monis compendium enunciantur.

Ad priorem classem referimus, omnes Pro- 85
positiones *Copulantes*, ut *Petrus & Paulus*
legunt, i. e. *Petrus legit & Paulus legit*; &
quæcunque *Copulantium* vim habent; hoc
est, quæ ita conjungunt duas, vel plures, pro-
positiones, ut singularum veritatem asserant;
sive singularum verba in iis disertè contine-
antur, sive altera in aliqua particula involva-
tur: quo pertinent propositiones, quæ dicun-
tur

tur *Causales*, *Adversativa*, & *Exclusiva*: de quibus, si quid amplius in hac primâ Institutione sit dictu necessarium, id viva voce tradendum relinquimus.

Ad *posteriorem* classẽ (earum scilicet quæ sunt in mente simplices propositiones, licet simplice & regulari formâ non sint enunciatae) spectant in primis, Propositiones
 86 *Conditionales*; qualis est hæc, *Si Deus est, Mundus regitur Providentia*. Hujusmodi propositiones, licet duarum quasi materiam contineant (quarum illa quæ supponitur, dicitur *Antecedens*, quæ verò ex illa supposita sequi asseritur, nuncupatur *Consequens*) nec hujus tamen, nec illius, Veritatem absolute ponunt; sed hujus tantummodo ex illa consequentiam asserunt: atque facile reducuntur ad Formam *Simplicem*, seu (ut vocari solet) *Categoricam*; si advertamus, particulam conditionalem, *Si*, tantundem valere ac, *Quo casu*; ut jam memorata Propositio huc redeat, *Quo casu, (vel omni casu quo) Deus existit, Mundus regitur Providentia*: Quòd si denuo Terminos, qui hic in obliquo proferuntur, in casum rectum transferamus, habebimus sequentem Propositionem *Categoricam*, quâ unum Prædicatum de uno Subjecto affirmatur; *Omnis Casus qui ponit Deum existere (i. e. in quo Deus existit) est Casus qui ponit Mundum regi Providentia*. Eodem modo, aliæ quævis *Conditionales* ad Formam *Categoricam* reduci possunt; licet nonnullæ simplicioẽm admittant reductionem.

Ad

Ad Conditionales autem (& consequenter, juxta modò dicta, ad Categoricalas) facile re- 87
ducuntur, tum *Disjungentes*; ut, *Vel est dies,*
vel nox; tum *Copulantes Negatæ*; ut, *Non* 88
est & dies & nox: Illæ quidem, si unum
membrum dicatur sequi ex negatione alteri-
us; ut, *Si non est dies, est nox*; vel contrà,
Si non est nox, est dies: Hæ verò, si ex uno
membro, negatio alterius sequi dicatur; ut,
Si est dies, non est nox; vel contrà, *Si est*
nox, non est dies.

Nec minus conspicua est, unius Prædicati,
de uno Subjecto, Affirmatio, vel Negatio, in
Propositionibus quæ Logicis dicuntur *Relati-* 89
væ; quales sunt hæ; *Tanti es, quantum ha-*
bes; ut *tria ad sex, ita quinque ad decem*; hæ
scilicet, sponte resolvuntur in formam ca-
tegoricam; *Valor divitiarum quas possides,*
est Valor quo tu ipse æstimaberis; *Ratio nu-*
meri ternarii ad senarium, est æqualis ra-
tioni numeri quinarium ad denarium. At-
que ex his, de aliis Relativis, aliisque non-
nullis Propositionum Classibus, quæ pro Com-
positis vulgò circumferuntur, facile fieri po-
test Judicium.

Quod ad Propositiones attinet, quæ recen-
tioribus Logicis, non *Compositæ* quidem, sed
Complexæ, dicuntur; in quibus intervenit
Clausula, quæ, per pronomen relativum pro-
lata, distinctæ Propositionis habet formam:
hæ, si *Clausula ista relativa explicandi vim* 90
habeat, manifeste exponunt duo Judicia; alterum sc. solenniùs, & tanquam id, quod

præcipuè spectatur ; alterum obiter duntaxat, seu incidenter : Ex. gr. his verbis, *Alexander Magnus, qui fuit Philippi Filius, superavit Persas* ; præcipuè enunciatur, *Alexandrum Magnum superasse Persas* ; sed & obiter insinuat, *eundem Alexandrum Magnum fuisse Philippi filium* : quæ duo sunt in mente diversa Judicia. Atque idem esset dicendum, etiamsi Pronomen relativum & Verbum subaudirentur ; ut in hac forma, *Alexander Magnus, Philippi filius, superavit Persas*. Quòd si verò Clausula relativa, determinandi causa addatur, est pars ipsius Subjecti, vel Prædicati ; atque ea non obstante, Propositio est simplex, quantumvis Termini sint complexi : ita, hujus Propositionis, *Vir sapit, qui pauca loquitur*, Subjectum non est *Vir*, sed *Vir qui pauca loquitur*.

92 Sunt & Propositiones, quæ recentioribus appellantur *Complexæ*, ratione *Formæ* ; utpote in quibus, Verbis, externam simplicis Propositionis formam continentibus, additur aliquid, quod de ista Propositione, aut de ejus Veritate, prædicatur : ut, *Terram esse rotandam, est certissimum*.

In hoc genere eminent, quæ vocantur vulgò 93 *Modales* ; in quibus sc. simplicis Propositionis affirmatio, vel negatio, afficitur aliquo quatuor vulgò receptorum modorum, qui sunt, *Necessè, Possibile, Impossibile, & Contingens* : ut, *Deum existere, est Necessè* ; *Petrum esse doctum, est Possibile, &c.*

Omnes verò ejusmodi (nisi lubeat quasdam potius resolvere in duo Judicia, quorum unum præcipuè spectatur, alterum obiter insinuatur) sponte se resolvunt in meram, unius Prædicati, de uno Subjecto, Affirmationem aut Negationem ; quantumvis alter, vel uterque Terminus sit complexus : idque vel, 1. ita, ut *Dictum* (ita enim vocatur Pars, quæ simplicis Propositionis habet formam) *unius Termini* ; *Modus*, alterius locum teneat : vel 2. ut *Subjectum Dicti sit Subjectum integræ Propositionis* ; & *Prædicatum Dicti, tam Modo complicatum, ejusdem Prædicatum.*

Priorem resolutionis formam si sequamur, 94
quatuor assignati modi, notant diversas Qualitates & Quantitates Propositionum, quibus *Casus Possibilis* dicitur, vel negatur, ponere veritatem Dicti ; quo pacto memoratæ Modales, hoc modo resolvuntur ; *Omnis Casus Possibilis, ponit Deum existere* ; sive est *Casus, quo Deus existit* ; *Aliquis Casus Possibilis, ponit Petrum esse doctum.* 95
Posteriore verò resolutionis modo si utamur, Subjectum Dicti, utpote quod integræ Propositionis est Subjectum, debet ex obliquo casu, in rectum transferri ; ut in his, *Deus existit necessario* ; *Petrus potest esse doctus* : Quod & in multis aliis Propositionibus fieri debet, ut verum Subjectum, & verum Prædicatum, liquidò se prodant (e). Sed de his fusiùs tractare,

D 2

tractare,

(e) Hoc obtinet, quoties Terminus affectus Quantitatis notæ, quæ nec Subjecti nec Prædicati pars est.
(qui

tractare, ut & ostendere, in quibus Modalibus prior, in quibus posterior, Resolutionis modus sit adhibendus, non est hujus loci.

§ VI. *De Judicio certo, incerto.*

96 Judicium porro, aliud est *Certum*, quod *ineffabilem quendam veritatis splendorem in se habet*; qui, cum in solis (licet non omnibus) veris Judiciis reperiatur, omnem falsi suspensionem excludit; aliud est *Incertum*, sive *dubium*, quod, cum infallibili isto Veritatis caractere destituatur, non omnem falsi suspensionem tollit. Cur *Judicii* potius quam *Propositionis* nomine hic utamur, ubi *Certitudinem Subjectivam*, id est, Menti actu presentem, eique oppositam Incertitudinem consideramus; intelligi potest ex dictis n. 31, 32. Unde etiam facile liquet, ipsi *Propositioni* rectius tribui *Certitudinem Objectivam*, si nimirum, ea quam definit, idearum habitudo, certo a nobis cognosci possit; vel huic oppositam Incertitudinem, si non possit.

§ VII. *De Judicio immediato in Specie, ejusque duplici genere.*

De *Judicio immediato*, quâ, tali, parum restat dicendum: hoc interim notari volumus,
omnem

(qui Terminus est semper verum Subjectum Propositionis) in obliquo effertur: ut, *Omnis Hominis altera manus est sinistra: Alijus Hominis utraque manus est valida.*

omnem nostram cognitionem qualemcunque, 97
 in Propositiones immediatas, sive suo lumine
 notas, ultimo resolvendam esse; adeo ut,
 sive habitudo terminorum assignatæ cujuslibet
 propositionis, ex unius, sive ex plurium me-
 diorum interventu, innotescat; semper ne-
 cesse sit, uniuscujusque Ideæ intermediæ, ad
 eas, quæ utrinque proximè cum ea conferun-
 tur, immediate cognoscibilem esse habitudi-
 nem.

Principia verò, quibus nostra cognitio in-
 nititur, ad duo genera revocari possunt:
 Quippe alia sunt *Abstracta*, quorum veritas, 98
 ex mera abstractarum (f) Idearum in-
 ter se collatione innotescit, sine ulla conver-
 sionè mentis, ad ipsam rem, ut in rerum na-
 tura existentem; cujusmodi est hoc, *Omne*
totum est majus sua parte: alia sunt *Intui-* 99
tiva, sive *Experimentalia*, quæ consistunt in
 intimo sensu, sive conscientia, quam mens ha-
 bet rei sibi intimè præsentis; cujus generis
 est hæc propositio, *Ego cogitans existo*.

Propositiones, quæ ex solis prioris generis
 principiis deducuntur, sunt purè *Hypothetica*, 100
 nec ullius rei existentiam absolute ponunt:
 Atque

(f) Quid sit *Abstractio*, supra diximus n. 12. Unde
 intelligitur, unam ideam dici posse abstrahi ab alia,
 quoties menti observatur separata ab illa, quacum pri-
 us eandem complexam constituebat: simpliciter verò
Abstracta dicitur *Idea*, quæ abstrahitur a peculiari
 consideratione ullius singularis rei, sensui vel reflexio-
 ni nostræ oblata; ut Ideæ *Totius*, *Partis*, &c.

Atque huc pertinent istæ Prædicationes, quibus rei alicui sub conditione existentia, tribuitur Affectio, quæ, licet ipsum rei conceptum non ingrediatur, necessarium tamen cum eo conceptu nexum obtinet: qualem Affectiorem Logici appellant *Proprium*; ut in hac, *Omnis Creatura rationalis, est subiecta regula morum.*

101 Posterioris verò generis principia, supponunt omnes Propositiones *absolutæ*, quibus sc. alicui rei actualis existentia, vel quodvis prædicatum, tanquam actu ei conveniens, absolutè tribuitur: Quo sensu tribui solet, quòdcunque Subjecto contingenter duntaxat convenit, prædicatum; quale Logicis nuncupatur *Accidens commune*: ut in hac Propositione, *Petrus est doctus.* Atque *Proprium* & *Accidens commune*, unà cum *Specie*, *Genere* & *Differentia*: de quibus n. 23.
102 24, 26. sunt quinque decantata Logicorum *Prædicabilia.*

C A P U T III.

De Iudicio mediato, sive Discursu.

§ I. *De Natura Discursus, sive Iudicii mediati.*

103 Q UOTIES duarum quarumlibet Idearum mutua habitudo, ex immediata earum collatione, non satis intelligitur; advocanda

canda est (ut suprâ monuimus) una vel altera Idea intermedia, ut ex perspecta utriusque propositarum idearum, ad hanc mediam, (vel ad plures rectè inter se dispositas) habitudine, inferri potuerit earundem ad se invicem Relatio. Actus verò, quo sententiam ferimus, de Idearum ad se invicem habitudine, innixam sententiis prius latis de habitudine utriusque ad tertiam, vocatur *Judicium mediatum*, sive *Discursus*, ut suprâ dictum. 104

Quod ad Consequentiam attinet, nihil interest, utrum cum eadem Idea intermedia, immediatè comparetur utraque extremarum; an verò una tantum extremarum idearum immediatè comparetur cum prima media, hæc cum secunda, & ita deinceps, donec deveniamus ad alteram extremam Ideam, cum ultima media immediatè conferendam; secundùm regulas infra stabiliendas. Quia tamen naturæ & doctrinæ ordo postulat, ut a simplicioribus initium ducatur; supponimus tantisper, cum una eademque Idea intermedia, duas extremas, in totidem Propositionibus conferri; non attendentes, num immediatè, num verò ulterioris alicujus medii (unius vel plurium) beneficio, utriusque extremarum Idearum, ad istam mediam, habitudo innotescat. 105

§ II. De Syllogismo Affirmante, Negante; utriusque Principiis & Partibus.

ORATIO, qua enunciatur *Judicium mediatum*, qua, tale, una cum duobus aliis. 106
quibus.

quibus illud proxime innititur ; vel alius, Oratio, qua una propositio explicite inseritur ex duabus aliis, quibus duo illius Termini cum eodem medio conferuntur, dicitur SYLLOGISMUS, sed *Vocalis*: Ipse enim

107 *Mentis processus per duo Judicia, quibus totidem Ideæ seorsum conferuntur cum eadem media, ad tertium, quo earundem duarum Idearum inter se habitudo statuitur, dicitur Syllogismus mentalis.* Pleraque eorum quæ de Syllogismo infra dicentur, pari ratione ac de Propositionis nomine supra notavi, de mentali præcipuè ac primario, de Vocali secundario, sunt intelligenda.

108 Syllogismus, alius est *affirmans*, alius *negans*. *Affirmans* is dicitur, quo quis concludit, duarum Idearum objecta esse eadem inter se ; quia horum utrinque, cum eodem tertie alicujus Ideæ objecto, identitatem, ante affirmaverat : atque innititur huic axiomati, *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*: Ex gr.

Omnis res cogitans est immortalis ;

Mens humana est res cogitans :

Ergo Mens humana est immortalis.

109 Syllogismus *negans* est, quo quis concludit, duarum idearum Objecta, non esse eadem inter se ; quia istorum Objectorum, inde affirmaverat, hinc negaverat, cum eodem tertie alicujus Ideæ Objecto, identitatem : innititur autem huic axiomati, *Quorum unum*
est

est idem alicui tertio, cui alterum non est idem, ea non sunt eadem inter se ; V. gr.

Nulla res cogitans est materialis ;

Mens humana est res cogitans :

Ergo Mens humana non est materialis.

Utrobique Syllogismum duntaxat rectè procedentem consideramus.

Ex dictis constat, *tres* in unoquoque Syllogismo *Ideas* conferri ; *duas* sc. quarum Convenientia, vel Discrepantia infertur, quæque vocari solent *Extrema* ; cujusmodi sunt in allato exemplo, Syllogismi affirmantis, *Mens humana & Immortalis ; & tertiam*, quacum utraque extremarum Idearum figillatim comparatur ; ita ut, vel utraque cum ea convenire ; vel unà cum ea convenire, altera ab ea discrepare,prehendatur ; Atque hæc tertia, dicitur vulgò *Medium* ; cujusmodi est, in eodem exemplo, *Res cogitans* : Hæ tres Ideæ, unà cum vocabulis quibus efferuntur, appellantur vulgò *Tres Termini* Syllogismi.

Indidem quoque constat, *tres* in unoquoque Syllogismo contineri *propositiones* ; *unam* sc. quæ infertur, duorum extremorum, vel Convenientia, vel Discrepantia inter se ; quæque dicitur *Conclusio* ; ut in prædicto exemplo, *Mens humana est immortalis* (cujus Prædicatum, ut *immortalis*, dicitur *maius Extremum* ; Subjectum verò, ut *Mens humana*, appellatur *minus Extremum*) Atque alias insuper *duas* propositiones, quibus duæ

extrema, figillatim conferuntur cum medio :

- 118 Hæ autem vocantur *Premiffæ* ; quarum, quæ
 119 majus extremum comparat cum medio, di-
 citur *Propofitio major*, vel simpliciter *Pro-
 pofitio* ; ut in prædicto exemplo, *Omnis res
 cogitans est immortalis*. Quæ verò minùs
 extremum confert cum Medio, appellatur
 120 *Propofitio minor*, vel *Assumptio* ; ut *Mens
 humana est res cogitans*.

§ III. De generalibus Syllogifmorum Re- gulis.

Porro, ex datis utriusque Syllogifmi (affir-
 mantis & negantis) Definitionibus, & Axio-
 matibus quibus fuperftruuntur, fatis conftat,

- 121 *ut duo extrema inter fe conjungantur in Con-
 clufione, neceffario requiri, utrumque eorum,
 in præmiſſis, cum medio fuiſſe conjunctum ;*
 122 *Atque, ut extrema in Conclufione ab invi-
 cem ſeparentur, non minus neceffario re-
 quiri, unum eorum, cum Medio, in præ-
 miſſis, fuiſſe conjunctum, alterum ab eo-
 dem Medio ſeparatum : Unde, ſi u-
 123 trumque extremum, in præmiſſis, a medio
 ſeparetur ; neque extremorum inter fe con-
 venientia, neque discrepantia, inde concludi
 poterit. Hinc ſponte fluunt, quæ vulgò, ſed
 confuſiùs, utpote aliis intermixta, tradi ſolent,*

REGULÆ de Qualitate Propofitionum Syllogiſticarum.

- 124 Prima, *Si altera Præmiſſarum ſit negans,
 Conclufio erit negans.*

Secunda,

Secunda, *Si utraque Præmissarum sit* 125
affirmans, Conclusio erit affirmans.

Tertia, *Ex utraque Præmissa negante,* 126
nihil sequitur.

Verùm ex iisdem quoque principiis sequitur, *ad Conclusionem recte inferendam non sufficere, ut duæ ideæ, quæ in Conclusionem inter se conferuntur, collatæ fuerint in præmissis, cum eadem Idea tertia, secundum regulas modò stabilitas; nisi etiam innotescat,* 127
Et utramque idearum extremarum sumi in præmissis, pro omnibus iis objectis, pro quibus sumitur in Conclusionem; Et ideam tertiam, sive mediam, in utraque præmissa, unum saltem idem objectum representare: Nam, ita demum securi reddimur (quod imprimis exigit natura Syllogismi) easdem res, quæ inter se conferuntur in Conclusionem, cum unâ eademque re, collatas fuisse in præmissis. Illud verò ut obtineamus, diligentissimè observandæ sunt sequentes

REGULÆ de *Extensione Terminorum*
Syllogisticorum.

Regula Prima. *Medium, in altera saltem* 128
Præmissarum, sumi debet in tota sua latitudine; id est, pro omnibus objectis, quæ representare potest: Ita enim clarè innotescit, illud Medium, in utraque præmissa, pro aliquibus iisdem, aut pro aliquo saltem eodem objecto, sumi; quod non constaret, si Medi-

um utrobique particulariter tantum sumeretur. Confer n. 80. & 81.

129 *Regula Secunda. Neutrum extremorum universaliter sumi debet in ipsa Conclusionē, quam in Præmissis; sive, neutrum extremorum, quod particulariter sumebatur in præmissa, quam ingrediebatur, sumi debet universaliter in Conclusionē: Extremum verò, quod universaliter sumebatur in præmissa, sumi potest in Conclusionē, vel universaliter, vel particulariter: quia Idea sumpta particulariter, continetur sub semet universaliter accepta; non vice versa: ut notavimus sub n. 61.*

130 *Ex dictis porrò in superiore Sectione, satis constat, quando idea quævis universaliter accipiatur, & quando particulariter: quippe, Idea singularis semper sumitur in tota sua latitudine: Idea verò universalis, tum demum in tota sua latitudine accipitur, quando est Subjectum Propositionis universalis, vel Prædicatum negantis; particulariter vero, quando est Subjectum Propositionis particularis, vel Prædicatum affirmantis.*

Sicut ex dictis constat, nullum Syllogismum rectè concludere, in quo violatur ulla prædictarum regularum; ita non minùs constat, nulli Syllogismo, in quo omnes istæ regulæ observantur, legitimam consequentiam posse deesse: omnes enim tales sponte se referant ad alterum sequentium Theorematum; quæ in duobus suprâ positis Axiomatibus manifestè fundantur.

T H E O R E M A I.

131

Pro Syllogismis Affirmantibus.

Si duæ Idea copulentur cum eadem tertia, semel universaliter accepta; eadem Idea, non universaliter accepta quam prius, recte copulantur inter se.

T H E O R E M A II.

132

Pro Syllogismis Negantibus.

Si duarum Idearum, altera copuletur cum tertia, altera separetur ab eadem, vel hic vel illic universaliter accepta; eadem duæ Idea, non universaliter accepta quam prius, recte separantur inter se.

Atque ex his solis, cujuslibet Syllogismi, in simpliciore, seu categoricâ, ut dici solet, O E U formâ, propositi, legitima vel illegitima consequentia facile dignoscitur; ut alias regulas superaddere non sit necesse. Sed cum Logica Scholastica, omissis Regulis de extensione Terminorum (unâ cum generali, quam ex supponunt, Termini universaliter & particulariter accepti, distinctione) earum loco alias Regulas, sive Notas potiùs, a Propositionum Syllogisticarum quantitate & qualitate petitas substituerunt; quibus observatis, observantur & dictæ de Terminorum extensione Regulæ; illas etiam ex principiis modò stabilitis, hoc est, ex ipsis Regulis *de extensione Terminorum* (suppositis simul generalibus Regulis

Regulis de *Qualitate Propositionum*, unà cum *Propositionis universalis & particularis* definitionibus n. 46, 47. traditis; nec non *Propositionis Affirmantis & Negantis* proprietatibus n. 41, 42. Definitionibus denique singulorum *Terminorum & Propositionum Syllogismi*, n. 112, 115, 117, 119, 120.) breviter deducere non pigebit. Et earum quidem pleræque cum singulis figuris sint propriæ, paulò inferiùs tradentur: duæ interim, quæ omnibus figuris sunt communes, hic sunt subjungendæ.

133 *Regulae generales, de Quantitate Propositionum Syllogisticarum.*

I. *Si altera Præmissarum sit particularis, Conclusio erit particularis*: Nam, si utraque sit affirmans; & harum altera sit particularis; est unus solus Terminus, in præmissis universaliter acceptus; nempe, Subjectum Præmissæ universalis: Prædicatum enim utriusque sumitur particulariter, juxta sæpius dictam proprietatem propositionum affirmantium; ut & Subjectum alterius, per definitionem propositionis particularis: unus verò iste Terminus debet esse medius, per *Regulam primam de extensione Terminorum*: Minus Extremum itaque, in Minore sumitur particulariter, & consequenter (per *Regulam secundam de extensione Terminorum*) etiam in Conclusionem; quam idcirco reddit particularem, per definitionem minoris Extremi &
Pro-

Propositionis particularis. Quòd si verò Præmissarum, quarum altera est particularis, altera (non refert, sive eadem, sive diversa) sit negans; sunt duo soli Termini, universaliter accepti in Præmissis, nempe, Prædicatum Præmissæ negantis, & Subiectum universalis; Prædicatum enim affirmantis, & Subiectum particularis, sumuntur particulariter, per antedicta: Isti verò duo Termini universaliter accepti, debent esse, medius Terminus, per *Regulam primam de extensione Terminorum*; & majus Extremum, per *secundam*; cum Conclusio, in hoc casu, sit negans, per *primam Regulam Qualitatis*; atque adeo, majus Extremum, quod est ejus Prædicatum, sumatur ibi universaliter; per *propriètatem Propositionis Negantis*: Minus itaque Extremum, in hoc pariter ac in præcedenti casu, sumitur particulariter: Atque Conclusionem, cujus est subiectum, reddit particularem.

II. *Ex utraque Præmissa particulari, nihil sequitur*: Nam si utraque sit affirmans, nullus est, in præmissis, ex natura particularium affirmantium, Terminus universaliter acceptus: Quod est contra *primam Regulam de extensione Terminorum*: Si verò altera particularium sit negans, Conclusio est etiam negans, per *primam Regulam Qualitatis*; atque adeo in hæc, majus Extremum, quod ejus est Prædicatum, sumitur universaliter: & cum unus solus Terminus, universaliter sumatur in præmissis (nam Subiectum utriusque

que sumitur particulariter, cum utraque supponatur particularis; ut etiam prædicatum alterius; quæ, per *tertiam Regulam Qualitatis* est affirmans) vel hic unus Terminus, in præmissis universaliter acceptus, est medius Terminus, atque adeo majus Extremum sumitur particulariter; quod, in hoc casu, est contra *secundam Regulam de extensione Terminorum*; vel Terminus, qui in præmissis sumitur universaliter, est ipsum majus Extremum: atque adeo Medium sumitur particulariter, contra *primam Regulam de extensione Terminorum*.

- 135 Notandum est, nos, in his & sequentibus demonstrationibus, ubique supponere, Prædicatum Propositionis affirmantis, sumi tantum particulariter; quod, cum in istis Propositionibus non obtineat, quarum Prædicatum est singulare, Regulæ modo demonstratæ, de quantitatè Propositionum Syllogisticarum, ut & singularum figurarum propriæ, infra demonstrandæ, de istis Syllogismis intelligi debent, in quibus omnia prædicata sunt Termini universales.

§ IV. De Figuris Syllogismorum.

- 136 Syllogismi distingui solent secundum *Figuram & Modum*. *Figura*, est dispositio duorum Extremorum (sive Terminorum Conclusionis) cum Medio, in Præmissis: Atque in Syllogismis, simplicem & directam formam habentibus, quæ in tota hac doctrina supponitur, recte statuitur *Quadruplex*.

Prime

Primâ Figura est, in qua utrumque 137
Extremum eundem obtinet situm in præ-
missis, quem habet in Conclusionè : Hoc est,
 majus Extremum prædicatur de Medio, &
 minus Extremum Medio subjicitur ; seu, ut
 vulgò effertur, Medium subjicitur in majore
 Propositione, & prædicatur in minore. At-
 que hujus Figuræ, duæ sunt speciales Re-
 gulæ.

I. *Minor sit Affirmans.* Si enim minor 138
 esset negans ; major (per *tertiam Regulam*
Qualitatis) deberet esse affirmans, & Con-
 clusio (per *primam Regulam Qualitatis*)
 negans : Quòd si fieret, majus Extremum,
 quod hic est prædicatum majoris, in Majore
 affirmante, sumeretur particulariter ; & in
 Conclusionè negante, universaliter ; contra
secundam Regulam de extensione Terminorum.

II. *Major sit universalis.* Quia, cum 139
 Minor (per *precedentem Regulam*) sit affir-
 mans ; Medium, quod in ea prædicatur, su-
 mitur ibi particulariter ; debet itaque (per
primam Regulam de extensione Terminorum)
 in Majore sumi universaliter ; atque adeo
 Majorem, cujus est Subjectum, reddere uni-
 versalem.

Secunda Figura, est in qua utrumque 140
Extremum medio subjicitur ; vel, ut vulgò,
 medium in utraque Præmissa prædicatur.
 Hujus etiam Figuræ, duæ sunt speciales Re-
 gulæ.

I. *Alterâ Præmissarum sit negans.* Si 141
 F enim

enim utraque esset affirmans, medium, quod in utraque prædicatur, utrobique sumeretur particulariter, contra *primam Regulam de extensione Terminorum*.

142 II. *Major sit Universalis*. Cum enim (per *precedentem*) altera Præmissarum sit negans, Conclusio etiam (per *primam Regulam Qualitatis*) est negans; atque adeo majus Extremum, i. e. Prædicatum Conclusionis, in hac sumitur universaliter: unde universaliter etiam sumi debet (per *secundam Regulam de extensione Terminorum*) in Majore; atque adeo Majorem, cujus est Subiectum, universalem reddere.

143 *Tertia Figura*, est in qua utrumque Extremum de Medio prædicatur; sive, ut vulgò, Medium in utraque Præmissa subjicitur. Hujus etiam duæ sunt speciales Regulæ.

144 I. *Minor sit affirmans*. Ob eandem rationem, ac in prima figura.

145 II. *Conclusio sit particularis*. Quippe, cum Minor (per *precedentem*) sit affirmans; minus Extremum, quod ejus est Prædicatum, in ea sumitur particulariter; unde etiam sumi debet particulariter (per *secundam Regulam de extensione Terminorum*) in Conclusionem: Quam idcirco, cum hujus sit Subiectum, reddit particularem.

146 *Quarta denique Figura* est, in qua utrumque Extremum, in Præmissis contrarium obtinet situm, ei quem habet in Conclusionem; id est, majus Extremum medio subjicitur, & minus de eo prædicatur; sive, ut vulgò definiunt,

finiunt, Medium in Majore prædicatur, & in Minore subjicitur. Huic Figuræ tres rectè tribuuntur Speciales Regulæ.

I. *Si Major sit affirmans, Minor sit uni-* 147
versalis. Ob eandem rationem, ob quam, in prima Figura, quia minor (Propositio sc. in quâ Medium prædicatur) semper est affirmans, major (Propositio in quâ Medium subjicitur) est semper universalis.

II. *Si Conclusio sit negans, Major debet* 148
esse Universalis. Ob eandem rationem, ac in secunda Figura, quia Conclusio semper est negans, Major semper est universalis.

III. *Si Minor sit affirmans, Conclusio par-* 149
ticularis esto. Ob eandem rationem, ac in tertia Figura, quia Minor semper est affirmans, Conclusio est semper particularis.

Ex harum Regularum demonstrationibus 150
facile intelligitur, singularum Figurarum Speciales Regulæ nihil esse aliud, quam Regulæ duas generales *de extensione Terminorum*, illi Terminorum dispositioni, quam quæque Figura determinat, specialiter accommodatas. Unde, cum secunda dictarum generalium Regularum, pro duobus Extremis, sit quasi bifida; deberent cujusque Figuræ (pro ratione trium Terminorum) tres esse speciales Regulæ; nisi locum specialis Regulæ pro minore Extremo, in prima & secunda Figura, suppleret prima generalis Regula Quantitatis; ut & locum Regulæ in tertiâ Figurâ pro Medio, secunda Quantitatis.

§ V. De Modis Syllogismorum.

- 151 *Modus Syllogismorum, est Dispositio Propositionum Syllogisticarum, ratione Qualitatis & Quantitatis.* Cum itaque singulæ trium Propositionum, quadruplicem hoc respectu varietatem admittant; si nulla Regularum ratio esset habenda, Modi possibiles forent sexaginta quatuor: is enim numerus oritur, ex quaternario cubice multiplicato. Horum verò pars multo major, per Regulas generales, supra traditas, rescinditur; ita ut restent Modi utiles, & legitimè concludentes (Figurarum discrimine non spectato) duntaxat *decem*: Quorum nonnullis pariter, a
- 152 *singulis Figuris, per Regulas cuique proprias, exulare iussis; (a) manent, in prima Figura, Modi quatuor; in secunda, quatuor; in tertia, sex; in quarta, quinque; singuli, technicis istis Vocabulis, quæ sequentibus versiculis comprehenduntur, denotati; in quibus, prima cujusque Vocabuli vocalis, notat Quantitatem & Qualitatem Majoris; secunda Minoris; tertia Conclusionis; juxta significationem, quatuor vocalibus assignatam, n. 55.*

Barbara

(a) Horum specialiozem determinationem, ipsorum Tyronum Exercitio, post brevem explicationem verà voce tradendam, haud difficili, reservamus.

Barbara, Celarent, Darii, Ferio; dato primæ :
Cesare, Camestres, Festino, Baroco; secundæ :
Tertia Darapti, Felapton, vult *Datisique*
Cum Ferison, Disamis, Bocardo: Sed dato quartæ
Hæc, Bamarip, Cameres, Dimatis, Festapo,
Fresison.

Singulorum Exempla sequuntur.

IN PRIMA FIGURA.

- BAR- *Quisquis recto ad felicitatem tramite in-*
cedit, est vera prudentia præditus.
- BA- *Omnis vir pius, recto incedit tramite*
ad felicitatem:
- RA. Er. *Omnis vir pius, est vera prudentia*
præditus.
- CE- *Nemo, qui perpetuo ea facit, quorum*
oportet pœnitere, est sapiens;
- LA- *Omnis impius perpetuo ea facit, quorum*
oportet pœnitere:
- RENT. Er. *Nullus impius est sapiens.*
- DA- *Omnis pius est honorandus;*
- RI- *Aliqui privati sunt pii:*
- I. Er. *Aliqui privati sunt honorandi.*
- FE- *Nullus infelix est dignus, cui inuideamus;*
- RI- *Aliqui divites sunt infelices:*
- O. Er. *Aliqui divites non sunt digni, quibus*
inuideamus.

IN SECUNDA FIGURA.

CES- Nullus mendax est fide dignus ;

A- Omnis vir bonus est fide dignus :

RE. Er. Nullus vir bonus est mendax.

CA- Quisquis est beatus, sua sorte contentus
vivit ;

MES- Nemo qui cupiditatibus indulget, vivit
sua sorte contentus :

TRES. Er. Nemo qui cupiditatibus indulget, est
beatus.

FES- Nulla virtus est contraria amori veritatis ;

TI- Quidam amor pacis, est contrarius amori
veritatis :

NO. Er. Quidam amor pacis non est virtus.

BA- Omnis vir bonus est amans patriæ ;

ROC- Quidam, qui pietatis zelum præ se ferunt,
non sunt amantes patriæ :

O. Er. Quidam, qui pietatis zelum præ se fe-
runt, non sunt boni viri.

IN TERTIA FIGURA.

DA- Omnis virtus est digna, quam profe-
quamur ;

RAP- Omnis virtus est ardua :

TI. Er. Aliquod arduum est dignum quod profe-
quamur.

FE- Nullus vir bonus est spernendus ;

LAP- Omnis vir bonus laborat defectibus :

TON. Er. Quidam, qui laborant defectibus, non
sunt spernendi.

DA-

DA- *Omnis vir probus est honorandus ;*
 TIS- *Quidam viri probi sunt in hoc mundo*
egeni :

I. Er. *Quidam in hoc mundo egeni sunt hono-*
randi.

FE- *Nullus Benefactor est odio prosequendus ;*
 RIS- *Quidam Benefactores faciunt, quae nobis*
ingrata sunt :

ON. Er. *Aliqui facientes quae nobis ingrata sunt,*
non sunt odio prosequendi.

DIS- *Quidam impii sunt divites in hoc mundo ;*
 AM- *Omnes impii sunt miseri :*

IS. Er. *Quidam miseri sunt divites in hoc mundo.*

BOC- *Quaedam ira non est vituperanda ;*

AR- *Omnis ira est Affectus :*

DO. Er. *Quidam est Affectus qui non est vitupe-*
randus.

IN QUARTA FIGURA.

BA- *Qui alterius nequitiis favet, eidem ru-*
inam adfert ;

MA- *Quisquis alteri ruinam adfert, est ei*
inimicus :

RIP. Er. *Aliquis alteri inimicus, ejus nequitiis*
favet.

CA- *Omnis ignavus est sui commodi negligens ;*

ME- *Nemo sui commodi negligens, est sapiens :*

RES. Er. *Nullus sapiens est ignavus.*

DI- *Quaedam afflictiones sunt utiles ad sa-*
lutem ;

MA-

MA- *Quicquid est utile ad salutem, est causa gratias agendi :*

TIS. Er. *Quaedam cause gratias agendi, sunt afflictiones.*

FES- *Nullus mendax est probus ;*

TAP- *Omnis probus suæ incolumitati prospicit :*

O. Er. *Aliquis qui suæ incolumitati prospicit, non est mendax.*

FRES- *Nullus miser est æquanimus ;*

IS- *Aliquis æquanimus est pauper :*

ON. Er. *Aliquis pauper non est miser.*

153 Facile esset, ex principiis generalibus supra stabilitis, singulorum horum modorum legitimam Consequentiam demonstrare ; vel etiam ex iisdem, quod nonnulli faciunt, subordinata principia deducere, ad quæ immediatius revocentur Modi, singulis Figuris tributi : Sed eo labore nos hic loci superfedemus ; cum cuivis, singulos singularum Figurarum Modos percurrenti, facillimè constare possit, Modos affirmantes in primo, negantes in secundo Theorematum suprâ positorum, apertè fundari.

§ VI. *De Syllogismis Obliquis, deque generalissima Consequentia Syllogistica Regula.*

154 Atque horum quidem modorum aliquem, manifestè, præ se fert, quilibet Syllogismus, in simplice ac directâ, seu categorica, Forma, propositus (id est, ita ut duo Extrema, & Medium,

Medium, in singulis quas ingrediuntur, Propositionibus, in recto proferantur) saltem, si singularum propositionum prædicata, sint Termini universales. Sæpius verò contingit, inter familiarius argumentandum, adhiberi Syllogismos, qui non ad amussim Formæ categoricæ fabricantur; sed ita proponuntur, ut Termini (qui, vel singularum propositionum, vel saltem integri Syllogismi, (b) legitima, & regulari Forma considerata) pro principalibus haberi debent, in obliquo tamen efferantur; si non aliis etiam crypticis loquendi formulis involvantur. Ex. gr.

Persæ adorarunt Solem;

Sol est res inanima:

Ergo *Persæ adorarunt rem inanimam.*

Ubi medius Terminus, sc. *Sol*, in prima Propositione effertur in obliquo; quemadmodum etiam in Conclusionem, alterum Extremorum, sc. *res inanima*, quod in secunda Propositione directe cum Medio copulatur.

Ejusmodi autem Syllogismi, vel sunt ad Formam categoricam reducendi (c), vel potius

G

tius

(b) Casus, quo integri Syllogismi, legitima ac regularis forma, hoc postulat, Exemplum esse potest, Syllogismus in Textu adductus: De casu autem quo singularum Propositionum seorsim consideratarum, forma, idem exigit. Vide Annot. ad n. 95.

(c) Reducuntur, vel per obliquam seu relativam Conversionem, Præmissæ Continentis & Conclusionis; ut, *Sol fuit adoratus a Persis, Et. Aliqua res inanima, &c.* vel per Amplificationem Præmissæ applicantis; ut, pro Sol

tius una aliqua generaliore Regula exami-
 nandi ; qualis in primis est hæc, ab Erudi-
 tissimo Auctore *Artis cogitandi* stabilita,
 157 quod sc. *Una Præmissarum per alteram*
 158 *ostendi debet continere Conclusionem.* Osten-
 ditur verò illa Præmissa continere Conclusio-
 nem ; si aliquis Terminus, qui est in dicta
 Præmissa, sed non in Conclusionem, ostendatur
 continere, & quidem sub ea latitudine quam
 is habet in Præmissa, alterum Terminum,
 qui est in Conclusionem, sed non in Præmissa
 continente, idque secundum eam latitudi-
 nem, quam hic fortitur in Conclusionem ; reli-
 qua verò Continenti & Conclusioni sint com-
 munia : Præmissarum verò, illa consideranda
 159 est ut *Continens*, quæ ad Conclusionis formam
 160 proximè accedit (negans imprimis, si Con-
 clusio talis fuerit) Altera verò habenda, ut
Ostendens, sive, ut aliàs dicitur, *Applicans*.
 In adducto exemplo. V. gr. prima proposi-
 tio, per secundam ostenditur, continere Con-
 clusionem ; dum Terminus medius, sc. *Sol*,
 qui est in prima Propositione, sed non in
 Conclusionem, ostenditur continere alterum Ter-
 minum,

*Sol est res inanima, dicatur, qui adorant Solem, adora-
 runt rem inanimam.* In quo posteriore casu. Subjectum
 Præmissæ substitutæ ostenditur continere ejus Prædi-
 catum, ope simplicioris Præmissæ pro qua substitui-
 tur : eadem ratione, ac ejusdem ope, Præmissa conti-
 nens Syllogismi obliqui, ostenditur continere Conclu-
 sionem. Utrobique igitur adhibendæ sunt cautelæ,
 n. 160, & 161. adductæ. Confer Annotata post
 n. 71.

minum, sc. *rem inaniam*, qui ejus loco ingreditur Conclusionem ; reliqua verò, huic cum illa sunt communia.

At quando Terminus medius est universalis, distingui oportet, utrum is in Præmissa continente sumatur *pro tota sua extensione*, an *pro ejus parte duntaxat*. 160

Si medium in *Continente* sumatur, *pro tota sua extensione* ; sufficit, ut Propositio applicans ostendat, alterum Extremum (in ea latitudine quam hoc in Conclusionem obtinet) contineri sub *extensione* Medii : ut in hoc exemplo,

Debemus fugere omne peccatum ;

Omne mendacium est peccatum :

Er. Debemus fugere omne mendacium.

at si sumatur Medium in *Continente*, *pro parte tantum suæ extensionis* ; requiritur, ut Præmissa applicans ostendat, alterum Extremum contineri in *Comprehensione* Medii ; id est, omnibus ejus objectis convenire : ut in hoc,

Perse adorarunt aliquod Astrum ;

Omne Astrum est res inanima :

Er. Perse adorarunt aliquam rem inanimam. latius quippe hic sumitur *Comprehensionis* nomen, quam supra n. 7. Hujus autem generalis Regulæ usum & applicationem specialius indicare, est alterius loci (d).

G 2

§ VII. De

(d.) Patet interim, ut rectè applicetur prædicta Regula, omnino distingui debere in quoque Terminò, qui

§ VII. De Syllogismis Coniunctivis.

- 162 Constat interim, prædictæ Regulæ benefici-
 cio, discerni posse, legitimam, vel illegiti-
 mam, consequentiam cujuslibet Syllogismi,
 cujus omnes Termini (sive in recto, sive in
 obliquo (e) efferantur) satis liquidò se pro-
 163 dunt. Sæpe autem contingit, unum vel alte-
 rum Terminum, aut prorsus reticeri, aut in
 aliqua particula involutum latere: Quod
 præcipue accidit in istis Syllogismis, qui vo-
 cantur vulgò *Coniunctivi*; quorum sc. Ma-
 jor, est *Conditionalis*, *Disiungens*, vel *Copu-
 lans negata*; Minor autem, & Conclusio,
 sunt absolutæ. Conditionalium duæ sunt
 164 formæ: Vel enim *Minor absolute ponit An-
 tecedens*, ut *Conclusio absolute inferat Conse-
 quens*; ut in hoc,

Si Deus est, Mundus regitur providentia;

Sed Deus est:

Er. Mundus regitur providentia.

- 165 vel *Minor absolute tollit Consequens*, id est,
 ei contradicit; ut *Conclusio absolute inferat
 Contradictionem Antecedentis*; ut in hoc,

Si

qui (sive in recto, sive in obliquo) ullam Syllogismi
 Propositionem ingreditur, utrum is in eâ *universaliter*,
 an *particulariter* accipiatur: quâ de re in genere pro-
 nunciari potest; *Universaliter* sumi Terminum, qui nota-
 rum *distributionis* aut *negationis* (*exp. v. s. arum* aut *intellecta-
 rum*) *impari numero* afficitur; *particulariter*, qui *earundem
 pars* afficitur numero.

(e) Huc pertinent complures Syllogismi, habentes
 Præmissas Modales, Relativas, &c.

Si mendaces sint vere sapientes, sunt laudandi ;

Sed mendaces non sunt laudandi :

Er. Mendaces non sunt vere sapientes.

Quòd si in his & similibus, major hypothetica reducatur ad Formam categoricam, juxta methodum, n. 84. & seq. præscriptam; facile patebit, minus Extremum, tum in Minore, tum in Conclusionè reticeri; quo suppleto, Syllogismus hypotheticus prioris formæ, facile 166
reducitur ad primam Figuram categoricorum, & quidem ad Modum BARBARA. Hoc pacto,

Omnis Casus, qui ponit Deum existere, ponit mundum regi providentia ;

Sed præsens (vel omnis possibilis) casus, ponit Deum existere :

Er. Præsens (vel omnis possibilis) casus, ponit mundum regi providentia.

Syllogismus verò hypotheticus posterioris 167
Formæ, non minus naturaliter, ad secundam Figuram categoricorum, ejusque modum CAMESTRÉS; ut,

Omnis casus, qui ponit mendaces esse vere sapientes, ponit eos esse laudandos ;

Sed præsens casus non ponit (vel nullus casus possibilis ponit) mendaces esse laudandos :

Er. Præsens casus non ponit (vel nullus possibilis casus ponit) mendaces esse vere sapientes.

Syllogismus verò Disjüngens, qui procedit a 168
Remotione unius membrorum disjunctim propositorum, ad positionem alterius; ut,

Vel

Vel est dies, vel nox;

Sed non est nox:

Ergo est dies.

sponte resolvitur in hypotheticum, si Major disjungens vertatur in hypotheticam, asserentem unum membrum sequi ex negatione alterius; ut n: 84. & seq. explicuimus.

169 Nec minus facile, Syllogismus procedens ex copulante negata, qui arguit a positione unius membri, ad remotionem alterius; ut,

Non est & nox, & dies;

Sed est dies:

Ergo non est nox.

reducitur ad hypotheticum, si Major tetur in Propositionem hypotheticam asserentem, ex uno membro sequi Negationem alterius; ut dicto etiam loco tradidimus.

§ VIII. De Sorite.

170 Haecenus supposuimus, unum esse Medium, quod cum utroque duorum Extremorum, in totidem Præmissis, comparatur. Sed nihil vetat, duo, vel plura, esse Media; modo unum Extremum conferatur cum uno Medio, hoc cum secundo, istud cum tertio, atque ita deinceps, donec ad alterum Extremum deveniatur; ita ut numerus Præmissarum, semper unitate excedat, numerum Mediorum; servatis etiam Regulis supra traditis, de qualitate Propositionum, & extensione Terminorum: Complexa autem hujusmodi Argumen-

171 tatio, dicitur vulgo *Sorites*: *Ex. gr.*

Omnis

Omnis substantia simplex est sua natura immortalis;

Omnis substantia cogitans est substantia simplex;

Mens humana est substantia cogitans.

Ex. Mens humana est sua natura immortalis.

In Sorite, eadem Regulæ (ut modo in sinu-
avimus) locum habent, quæ in simplice Syl-
logismo, sed paulò generalius conceptæ: 172
Quippe Conclusio affirmans, ex omnibus
Præmissis affirmantibus: negans verò ex una
sola negante, & reliquis omnibus affirmanti-
bus, inferenda est: præterea unumquodque
Medium (quantuscunque sit mediorum nu-
merus) saltem semel, sumi debet in tota sua
lâtitudine; nec ullus Terminus Conclusionis,
in hâc latiùs accipiendus est, quam in præmis-
sis. Si denique Sorites proponatur in forma
obliqua, ut per generalem Regulam, n. 157.
traditam, examinari debeat; assumenda est
pro *Continente*, una aliqua præmissa, quæ ad
Conclusionis formam proximè accedit; & re-
liquæ, tanquam ostendentes sive applicantes,
habendæ sunt: Quomodo autem cæteræ Syl-
logismorum Regulæ, ut & Figurarum & Mo-
dorum discrimina, *Sorite* applicari possint,
non est hujus loci docere (f).

Hic

(f) Suo tamen loco ostendi potest, easdem Figuras,
eosdem Modos, & easdem, leviter tantùm mutatas,
generales Regulas quantitatis, & speciales singularium
Figurarum, in Sorite, ac in simplice Syllogismo, lo-
cum habere: tantum in quartâ Figurâ, præter quin-
que

- 173 Hic solum addimus, quoties unica Argumentatione, ex ipsis principiis (sive propositionibus per se notis) colligimus habitudinem duarum Idearum, quarum utriusque ad eandem tertiam habitudo, immediatè cognosci
- 174 non potest, Sorite nos uti. Cum verò angustæ adeo capacitatis sit humana mens, ut ægrè possit, unico quasi oculi ictu, multas multorum Mediorum combinationes intueri; retius plerumque suæ infirmitati consulit, ex binis quibusque Præmissis Conclusionem aliquam deducendo: Atque hanc rursus Conclusionem (utpote quam satis ante probatam novit) æque ac si esset Propositio suo lumine nota, adhibendo ut Præmissam, ex quâ, cum alicujus alterius subsidio, nova Conclusio inferatur; atque ita deinceps progrediendo, quousque res postulat: quo pacto, quod unico Sorite compendiosè præstari posset; tardius quidem, sed simul clariùs ac distinctius efficitur, tot Syllogismis, quot sunt medii Termini in Sorite.

§ IX. *De imperfectis argumentandi Formis.*

- Quòd si, in proferendo Syllogismo, Sorite, vel forte plurium subordinatorum Syllogismorum serie, una vel altera Propositio, tanquam ab audientibus faciliè supplenda, reticeatur; usurpari dicitur, *imperfecta argumentandi Formula*, specialiùs, si simplicis Syllogismi,

que moxos quos Syllogismus etiam ibi admittit, Soritem admittère alios sex, omnes particulariter & negativè concludentes.

gismi, altera Præmissa supprimatur, dicitur

Enthymema: ut, *Deus est Independens*; 176

Ergo est Æternus.

Si verò alicujus Syllogismi, alteri vel utri- 177

que Præmissæ, subjiciatur Enthymematica e-

jus Probatio; i. e. altera Præmissa novi Syl-

logismi, dictam principalis Syllogismi Præ-

missam concludentis; appellatur *Epichirema*:

ut, *Omnis Res cogitativa est immaterialis,*

quia est partium experta;

Sed Mens humana est Res cogitativa,

cum experiatur se actu cogitare:

Ergo Mens humana est immaterialis.

Atque ad alterum horum duorum, Enthymema, dico, vel Epichirema, referri debent 178

omnes vulgò receptæ, imperfectæ Argumen-

tandi Formulæ, (g) præter Soriten, qui im-

perfectis perperam ascensetur.

§ X. De Syllogismo ratione Materie con-

siderato.

Argumentatio quælibet perfecta (quales, in mente, omnes videntur esse) secundum Regulas suprâ positas constructa; si veris innitatur Præmissis, veram infert Conclusionem; si certis, certam; & hæc dicitur *Demonstratio*. 179

Certa autem notitia istius, quæ in Conclusionem infertur, extremarum Idearum habitudinis

H

(sive

(g) Inductio nim & Exemplum sunt certæ species Enthymematicis; ut Dilemma Epichirematis. Verum hæc tempestivè satis in ampliore aliquo Tractatu dicent Studiosi.

(sive habeatur in ipso concludendi actu, qui a distinctius perspecta Præmissarum veritate, evidentiam, ac certitudinem suam, proximè mutuatur; sive in actu subsequenti, qui prius institutæ demonstrationis, generaliori innitur Recordationi) dici solet *Scientia*.

181 Si verò vel una Præmissarum, quibus Argumentatio nititur, sit incerta; dubia quoque & incerta (quatenus ex istis Præmissis fluit) deducitur Conclusio: Quæ mentis sententia (sive in ipso concludendi actu, specialiore Præmissarum intuitu, lata; sive, prius formati ratiocinii fiducia, repetita) dicitur *Opinio*.

182 Si denique ulla Præmissarum sit falsa; nihil ea, supposita ut talis, momenti confert, ad Conclusionis veritatem suadendam: Quamvis aliquando contingat, Conclusionem, quæ ex falsis Præmissis deducitur, esse veram; ut illam pariter, quæ ex incertis Præmissis inferitur, esse aliunde certam.

185 Syllogismus verò, qui Regulis suprâ traditis non est conformis, dicitur *Paralogismus*; quamvis hoc nomen, istis præcipue tribui soleat, in quibus Formæ vitium est manifestum; cum alii Paralogismi, in quibus vitium Formæ, fallace aliquo, ambiguarum vocum, aut Phrasium, involucro, obtegatur, specialiore nomine, appellari soleant *Sophismata*.

CAPUT IV.

De Methodo, & Praxi Logica.§. I. *De generalioribus Methodi Legibus.*

AD Verum feliciter investigandum, aut aliis exponendum, præter id quod in singulis Actibus, scorsim sumptis, debet spectari; requiritur, ut illi debito inter se ordine disponantur. Ne igitur ulla essentiali Logicæ parte, destitui videatur hocce Compendium; tres sequentes generales Methodi Leges (specialiore singularum Methodorum, Regularumque ad eas pertinentium, explicatione, ad alium locum remissa) hic visum est subjungere. 187

I. *In singulis Ratiociniorum nostrorum, dum Scientias consectamur, gradibus, conservanda est evidentia: hoc est, nihil pro vero admittendum, quod non evidenter constat esse tale.* 188

II. *De Rebus ulterius ratiocinandum non est, quam quatenus earum determinatæ Idæe menti observantur.* 189

III. *A simplicioribus semper, & facilioribus, est incipiendum; iisque, ut familiaria fiant, aliquamdiu inbærendum; priusquam ad difficiliora, & complexiora, fiat progressus.* 190

§ II. *De Praxi Logica; & primo de Tractatione Thematicis simplicis.*

Præcipua quidem Logicæ Praxis, est sedula

191 & accurata Veri investigatio; circa quam dirigendam, ejusque impedimenta removenda, tota ferè ea disciplina versari debet. Cum verò sub *Praxeos Logicæ* nomine inculcari vulgò soleant præcepta de Exercitiis quibusdam ad veritatis declarationem pertinentibus, quæ juventuti Academicæ haud inutiliter commendari consueverunt; istorum Præceptorum præcipua quædam ac utilissima, hic subjungenda duximus.

192 Præcepta quæ diximus, ad duas Classes reducunt Logici: Alia sc. ad *Genesin*, alia ad
193 *Analysin* referunt. *Genesis* iis definitur, *Modus utendi instrumentis Logicis, quo quis ipse Discursum aliquem, de Themate aliquo format ac producit. Thema* autem iisdem
194 dicitur, *Quodcunque intellectui cognoscendum proponi potest, & distinguitur in Simplex & Complexum.*

195 *Thema simplex* dicitur, *Terminus, sive Complexus, sive Incomplexus; vel potius, res ipsa, quatenus per Ideam aliquam nude representatur, & una vel pluribus vocibus, Ideam istam notantibus, significatur.*

196 *Thema Complexum, est Propositio* quælibet; vel potius, *ipsa rei veritas, quatenus affirmandi vel negandi actum potest terminare, & Enunciationis, vel saltem Interrogationis Forma exprimitur.*

In Themate simplice tractando sequentes Regulæ observari debent.

197 I. Ipsius vocis, sub quâ Thema proponitur, indi

indicanda est origo, si qua occurrat non nimis longè petita; diversæ significationes, si quas admittat, sunt distinguendæ; & quæ alia ad præsentem ejus significationem accuratè determinandam prævia requiruntur, sunt notanda: Atque hoc idem de singulis vocibus, si sub plurium Periphrasi Thema proponatur, est intelligendum.

II. Propositi Termini præsens significatio, 198 atque adeo ipsius rei essentia, saltem nominalis, est per luculentam definitionem explicanda.

III. Attributa secundaria, si qua sint, ex 199 essentiali conceptu, clara & evidenti Consequencia sunt deducenda.

IV. Consideranda sunt Attributa acciden- 200 tialia, si quoad Thematam possint competere; atque ostendendum, quibus, eorum respectu, Mutationibus obnoxium sit.

V. Thematis origo est investiganda, & si 201 res creata sit, indicandum quomodo producat.

VI. Ejusdem interitus est perpendendus; 202 id est, considerandum, an omnino sit periturum, & si corruptibile deprehendatur, a quo & quibus Mediis.

VII. Observandæ sunt ejus Relationes, & 203 Respectus ad alia.

VIII. Si Thema ex partibus componatur, 204 hæ sunt examinandæ, & inquirendum qua ratione in hoc Composito uniantur.

IX. Denique si Terminus propositus sit u- 205 niversalis; ejus inferiora, præsertim immediata, sunt recensenda.

§ III. *De Tractatione Thematici complexi
solitaria, sive de Exegesi.*

Quòd si Thema complexum proponatur tractandum; hujus discussio, vel sola unius
206 Oratione perficitur, & dicitur *Exegetis*; vel duorum aut plurium Disceptatione, & appellatur *Disputatio*.

207 *Exegeteos* tres sunt præcipuæ atque essentielles partes. Prima dicitur Παρασκευη, sive *Præparatio* ad Quæstionem tractandam; cujus Regulæ sunt, quæ sequuntur.

208 I. Quæstionis Termini sunt distinctè explicandi, si modò ulli significationis ambiguitati sint obnoxii.

209 II. Hinc Quæstionis status, est perspicue, ac dilucidè, stabiliendus.

210 III. Variæ Auctorum sententiæ, breviter, ac fideliter, sunt exponendæ.

211 Secunda Pars, dicitur Κατασκευη, sive *Confirmatio* veritatis; cujus hæ sunt Regulæ.

212 I. Vera sententia est amplectenda, & argumentis stabilienda.

213 II. Argumentorum pondere, potius quam numero, est pugnandum; nec ulla ratio est adferenda, quæ solidam vim ac momentum non habet.

214 III. Obviam eundem est Adversariorum exceptionibus, si quas adferant, ad rationum a nobis adhibitarum, vim eludendam.

215 IV. Præclara tandem magnorum Auctorum testimonia, si qua occurrant, ad sententiam nostram

nostram ulterius confirmandum; sunt addu-
cenda.

Tertiâ Pars, est *Ανασκευή*, sive *Objectionum* 216
Solutio; cujus hæ sunt Regulæ.

I. Adversariorum Argumenta, sincerè sunt 217
repetenda; atque ita, ut eorum robori nihil
detrectetur.

II. Ea solidè ac perspicuè sunt refellenda, 218
& difficultates quæ in iis continentur, dilu-
cidè solvendæ; non tantum, quod falsò alle-
gatur, negando; sed justam quoque negatio-
nis rationem addendo.

III. Contraria magnorum virorum testi- 219
monia, sunt pensanda; & cum veritate
prius stabilita, si fieri possit, concilianda; sin
secus, modestè rejicienda.

Omnibus hisce, Proœmii loco præmitti po- 220
test, *Προπαρρησις*, de Quæstionis momento, &
occasione: sicut omnibus etiam prædictis
partibus, Coronidis loco, subnecti potest
Επισκευή, paucis complectens summam totius 221
Dissertationis, unâ cum Corollariis inde flu-
entibus.

Enimverò, ad Thema quodlibet, sive Sim- 222
plex, sive Complexum, rectè tractandum,
nullæ Regulæ æquè nos dirigunt, ac Judicium
bene formatum, & accurata, rei de quâ agi-
tur, Cognitio: Methodus enim, diversis re- 223
rum conditionibus est accommodanda; non
res, ad rigidiore Methodi Leges, obtorto
quasi collo, inflectendæ. Thema igitur quod-
libet

libet propositum, nemo concinnius enucleaverit, quam qui id ipsum probe perspectum habens, omnium Regularum loco, hanc unam sibi sedulo observandam proposuerit; *ea scilicet*
 222 *quæ apud se serio attendens, expertus est, simpliciter enarrare, ex mentis dispositione, erga alios benevola, & Veritatis, ad DEI gloriam, manifestande cupida.*

§ IV. *De Thematici Complexi Translatione socia, sive de Disputatione.*

223 Consideranda sequitur *Disputatio*; cujus Leges, vel spectant materiam, vel formam Disputationis. Prioris generis sunt hæ tres.

224 I. Materia Disputationis debet esse utilis, & gravis; circa quam verum cognoscere operæ pretium fuerit.

225 II. Debet etiam esse, Disputantium captui, conditioni, & studiis, accommodata.

226 III. Debet esse talis, ut citra Absurditatem, vel Impietatem, de eâ disputari possit.

Quod ad Formam; Cum ad Disputationem solennem, rectè instituendam, tres requirantur Personæ, sc. *Opponens, Respondens,*
 227 *& Præses*; Quædam sunt Regulæ, omnibus communes, quædam singulis peculiâres.

Regulæ omnibus observandæ, sunt hæ.

228 I. Nemo Disputationibus vanam gloriam captare studeat, sed ingenuo Animi candore, singuli Veritatem scrutentur.

229 II. Controversiæ status distinctè proponatur;

tur ; & per integram disputationem, firmiter animo teneatur.

III. Utile est, ut Disputantes inter se conveniant, de quibusdam principiis, in quibus Argumenta fundentur (g).

IV. Patienter alter alterum expectet, usque quaedam orationem absolvat.

V. Brevitati & Perspicuitati, imprimis est studendum ; quocirca inutiles ambages, & digressiones, vitandæ sunt.

VI. Ab omni convitio, seu contumelia, utrinque abstinetur.

VII. Nemo ullam vocem, aut Phrasin, adhibeat, vel ab alio adhibitam admittat, sine interpretatione ; de cujus præsentè significatione, Disputantibus forte non satis convenit (h).

Regulæ Opponentis peculiæ, hæc sunt.

I. Thesens sensus, est accurate examinandus.

I

II. Ar-

(g) In solemnibus tamen Disputationibus, Principia non prius solent adduci, quam ad eorum usum accedit Opponens.

(h) Nemo igitur, aut Vocabulorum, quibus utitur Adversarius, explicationem percipere erubescat ; aut a se adhibita, interpretari dedignetur : donec ad ista Vocabula deventum fuerit, de quorum significatione, nemo satis ingenuus atque candidus, dubitationem præ se ferre potuerit. Nec sufficit hic allegare Vocabula, quæ usurpantur (quod quidem ignorantia, & fœcordiæ, vulgare est perfugium) esse communi usui recepta, & Philosophis notissima, cum plerisque Scholasticorum Technologematibus, nulla verba possint esse magis ambigua, aut ad claras distinctasque Ideas, in mente excitandas, minus idonea.

236 II. Argumentum primo propositum, Thesi expresse contradicat (i).

237 III. Propositio, a Respondente negata, sit Conclusio Argumenti proxime sequentis.

238 IV. Argumentum, quantum fieri potest, perspicue, & in formâ Syllogisticâ (imprimis inter Tirones, in solennibus Disputationibus) proponatur.

239 V. Quamprimum data fuerit Responsio solida, Argumenti vim tollens; ulterius non est altercandum.

Regulæ a Respondente observandæ, sunt hæc.

240 I. Opponentis Argumentum integrum (præmissio, honoris vel benevolentia, titulo) fideliter est repetendum; & denuò recitandum, usquedum prolata fuerit Propositio, cui assignanda est Responsio.

241 II. Dum repetitur Argumentum, considerandum est si primum fuerit, num Thesi contradicat; vel si primum non fuerit; num Propositionem negatam probet: quæ si contigerit Opponentem non præstare, committi dicitur *Ignorantia Elenchi*.

242 III. Si Argumentum Thesi contradicat, vel Propositionem novissimè negatam concludat; examinanda est ejus Forma; quæ, si bonâ non sit, Vitium est ostendendum.

IV. Si

(i) E Scholis omnino explodendæ sunt, ridiculæ istæ ambages, quibus utuntur nonnulli, qui tertio demum, vel quarto Argumento, ad Theses Contradictionem deveniunt; & quâ debuerant incepisse.

IV. Si concludat, quod oportebat, & forma 243
 sit bona; Propositio falsa, est neganda; vel
 ambigua, distinguenda.

V. Si nihil horum appareat; sed contra 244
 innotescat, Argumentum esse demonstrati-
 vum; Veritas ingenuè est agnoscenda.

Quod ad Præsidentem attinet, hic, vel solum
 ad *Επραξιαν* servandam, vel etiam ad suppetias
 Respondenti ferendas, intervenit. Prioris 245
 generis Præsidi, nihil aliud incumbit, quam
 Disputantes monere, ut prædictas observent
 Regulas; eosdemque, si a scopo devient, ad
 regularem Disputationis formam revocare.
 Posterioris verò generis Præses, præter Offici- 246
 um modò dictum, quod ei cum priore est
 commune; debet etiam, quoties Respondens
 hac in parte deficit, difficultatem propositam
 solvere, & Theseos Veritatem defendere; ita
 tamen, ut, quid Respondens per se valeat, ex-
 periat; eumque magis ad veram Argumen-
 ti solutionem, gradatim perducatur; quam, to-
 tum negotium in se recipiendo, illum de Dis-
 putationis eventu securum reddat.

§ V. De *Analysi*.

Altera pars Praxeos Logicæ, est *Analysis*;
 quæ definitur, *Modus utendi Instrumentis* 247
Logicis, quo Discursum prius formatum &
productum, resolvimus in Principia, ex
quibus formatus est atque productus. Inser-
 vit autem præcipuè ad aliorum scripta intelli-
 genda;

genda; quibus cum longè maximam Cogni-
tionis nostræ partem debeamus, eo magis uti-
lis, atque necessaria, merito censeatur Analy-
seus cognitio.

248 Prima autem nostra cura esse debet, ut
genuinum Auctoris sensum assequamur; cui
fini, media nonnulla sunt adhibenda, quibus
in sensu ambiguo, vel obscuro, intelligendò,
dirigamur: Hæc sunt vel *externa*, vel *in-*
249 *terna*.

Media externa, ad Orationis sensum inve-
niendum, sunt hæc.

250 1. Considerandum est, quis loquatur; sin-
guli enim sermones suos, conditioni, ingenio,
ac studio proprio, plerumque accommodant.

251 2. Observandum, qua' de re sermo institua-
tur: Verba enim sunt intelligenda, secundum
materiam subjectam.

252 3. Advertendum, quo quis sine & proposito
loquatur: plerumque enim alios ita alloqui
conamur, ut apud eos, voti compotes stamus.

253 4. Notandum, ad quos loquatur: alios e-
nim ita alloqui tenemur, ut ab iis intelligi
possimus.

254 5. Perpendendum, qua occasione, num sc.
ex instituto, an verò ex accidente & obiter
tantum, fiat sermo.

255 6. Denique, Antecedentium, Consequentium,
& Locorum parallelorum, ratio est ha-
benda: Auctor enim ita loqui est præsumen-
dus, ut sibi ipse constet; & loci obscuriores,
ex clarioribus, eodem pertinentibus, plerum-
que lucem mutantur.

Media

Media interna sunt, quæ ipsam Orationem in se spectatam respiciunt: In quâ, singularum vocum significationes, interpretantur *Lexica*; 256 Constructionem, ejuſque vim, indicat *Grammatica*; & figuratas loquendi Formulas, *Rhetorica*. Cum verò, in integræ Orationis genuino sensu capiendo, non raro occurrant difficultates, quæ nullo istorum subsidiorum amoveri possunt; ad has superandas, præcipue conducit sedula attentio ad rem de quâ agitur, & prævia, si non ipsius doctrinæ quæ traditur, saltem principiorum quibus innitur (& quæ in ipſo Tractatu supponuntur, magis quam ponuntur) *Intelligentia*. 259

Scripti, cujus aggredimur resolutionem, sensu probè intellecto; ipsi *Analysi*, hæc fere præliminaria solent præmitti.

I. Indicatio Argumenti, seu *Thematis*, de quo agitur. 260

II. Auctoris, & Occasionis scribendi. 261

III. Nonnihilo de ipsius scripti utilitate, dignitate, aut jucunditate; ita tamen, ut semper intra veritatis cancellos nosmet contineamus. 262

Analysi, vel est unius Propositionis, quæ in suum Subjectum & Prædicatum est resolvenda; vel integræ Orationis; in quâ dissectanda, sive in ea simplex *Thema*, sive Complexum, tractetur, idem ordo est observandus, quem secutus est Auctor in scribendo. Quippe, si Oratio constet omnibus, vel aliquibus, earum partium, quas Tractationi *Thematis*, seu

- seu simplicis, seu complexi, suprà assignavi-
 mus ; istæ partes sunt sigillatim notandæ, at-
 que indicandæ. Si a vulgaribus Methodi
 Legibus Auctor recesserit ; istiusmodi quo-
 que recessus sunt indicandi ; & prout mereri
 videntur, ad imitationem, vel cautelam, pro-
 ponendi. Uno verbo, Tractatus sensus inge-
 nuè, sine dolo aut fraude, est declarandus, &
 ea quæ imprimis ad rem faciunt, a digressio-
 nibus distinguendo, Cogitationum series, &
 Connexio cum fine proposito, quam dilucide
 fieri potest, ostendenda est.
- 268 Analyti quandoque subjiciuntur Porismata,
 sive Confectaria, quæ ex doctrina superius
 explicata deducuntur: de quibus tamen ca-
 vendum est, ut eorum consequentia sit eviden-
 tissima. Id certè foret iniquissimum, Auctori
 cuiquam Conclusionem affigere tanquam su-
 am, de quâ, num a doctrinâ a se traditâ con-
 sequatur, vel ipse Auctor possit litem movere.

F I N I S.

Es Fibris

Joannis Dabriet

February 18th 1773.

John Dalzell John Dalzell

John

1 2 3 4 5 6 7 8 9

John Dalzell

John Dalzell

~~1746~~ 1746

Ex Libris
John Dalzell
Aurora

Fol

Quae praesentia mentalia

Individualis

Species

Effectus

Genus

Modus

Corpus

Ens

Quae praesentia

quae praesentia

